

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

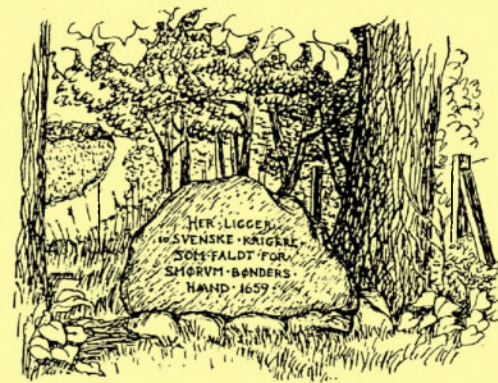
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

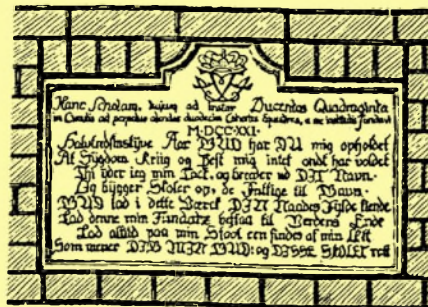
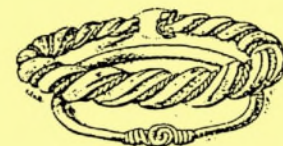
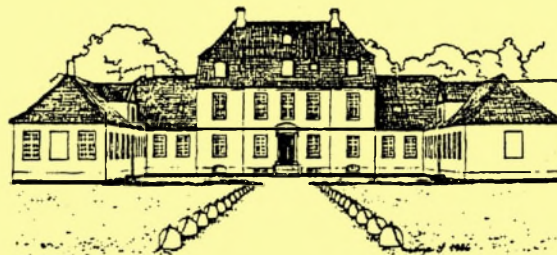
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2010 Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

Årsskrift 2010
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv

Foreningens bestyrelse

Formand	Anni Agerskov	4465 4720
Næstformand	Inga Nielsen	4497 3696
Kasserer	Inge Winther	4497 6808
Sekretær	Hannah Rank	4465 1970
	Knud Remi Christensen	4466 3452
	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
	Hans Bindslev	4497 6668
Suppleanter	Line Ludvigsen	4465 3547
	Bent Thygesen	4497 5054
Revisorer	Ebbe Engmark	4465 2829
	Niels Henrik Rank	4465 1900

Historisk Forenings samling

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Åbningstid 1. søndag i måneden kl. 13-16

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Arkivleder Rolf Kjær-Hansen

Telefon 4497 1167

Åbningstid Hver torsdag kl. 10-13

1. lørdag i måneden kl. 11-13

(undtagen helligdage og juli måned)

Indhold

Forord	3
Da pastor Bindedbøll i Ledøje havde upassende tanker	4
Bøllen Hans Andersen fra Smørumnedre	12
Pastor Groothe og det russiske kors	15
Små erindringer fra min skoletid	21
Hvad genstande kan fortælle	26
Gartneri- og grøntsagserhverv i Ledøje	31
FDF Ledøje-Smørum	35
Gadekærsfest i Ledøje 1960	45
Østre Tvillinggård 1946-1959	49
Smørumvang – fra sommerhuse til helårshuse	55
Smørum VVS Aps	58
Lokalarkivet 2010	61
Historisk Forening 2010	63

Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Årsskrift 2010

Redaktion	Anni Agerskov Hans Bindslev Knud Remi Christensen Line Ludvigsen Inga Nielsen
Layout	Fredi Paludan Bentsen
Tryk	Kailow Graphic

Forord

Ledøjes historie belyses i fem indlæg. I Nils Erik Andersens artikel ”Da pastor Bindsbøll i Ledøje havde upassende tanker” støder Biskop Balles samfundsbevarende holdninger sammen med pastor Jens Bindsbølls fornuftsprægede, kritiske holdning til religion og styreform. Tidstypiske strømninger fra 1800-tallets begyndelse kom på den måde til at spille en rolle her på egnen. Desuden fortæller Fredi Paludan Bentsen om pastor Groothe, præst i Ledøje fra 1919 – 1938, og det guld-kors, som han i sin tid modtog af den russiske zar.

Thora Jensen, som har skrevet sine barndomserindringer til et oldebarn, fortæller om skolegang, flytningen fra Sengeløse til et nyt statshusmandsbrug i Ledøje i 1924 og om dagligdagen i Ledøje med leg og pligter.

Fra Ejner Jørgensen har vi modtaget meget grundige optegnelser om de mange forretninger og virksomheder, der var i Ledøje i 1920-erne og fremefter. I år har vi valgt at bringe det afsnit, der beskriver områdets mange gartnerier og tilknyttede erhverv.

Endelig blev der i 1960 holdt en kæmpe gadekærfest i Ledøje til fordel for oprettelsen af en lokal ungdomsklub. Bent Jespersen har skrevet om, hvordan det via entusiasme, sammenhold og frivillig indsats er muligt at gøre en forskel.

Smørumnedre Foroven, alias Smørumvang, og især Østre Tvillingegård bliver belyst i tre forskellige artikler.

Den ene er en artikel af tidligere kommunearkivar, Stella Borne Mikkelsen, om, hvordan det i 1883 lykkedes Anders Hansen fra Østre Tvillingegård med hjælp fra præst og sagfører at få sendt sin utilpassede søn til Amerika på en enkeltbillet.

Den anden er en artikel udarbejdet af Anni Agerskov på baggrund af interviews af beboere, der gennem to generationer har boet på Østre Tvillingegård.

Den tredje artikel skrevet af Bjarne Poulsen fortæller om udviklingen efter udstykningen af Tvillingegårdene.

Anni Agerskov har interviewet Inger Fischer fra Smørumnedre om hendes far, der blev sat i skrædderlære, fordi han var lettere handicappet efter at have haft polio i 9-måneders alderen.

Foreningen ønsker at fastholde vore mange foreningers historie, og i år har Poul Jacobsen skrevet en artikel om FDF/FPFs historie fra opstarten i 1977 frem til omkring årtusindskiftet.

Traditionen tro bringer vi en artikel om en erhvervs-virksomhed i området. I år fortæller Teddy Pedersen, Smørum VVS, om virksomhedens udvikling fra opstarten i Stangkærudstyknings i 1966 til i dag, hvor den er overdraget til sønnen, Søren Petersen, og hans kompagnon, Michael Kristensen.

Der sluttes af med beretninger om arbejdet i Lokalar-kivet og i Historisk Forening, så alle har mulighed for at følge med i, hvad der foregår.

Til sidst skal der lyde en tak til alle skribenter og vore sponsorer herunder Dansk Lokalhistorisk Forening for økonomisk støtte. Uden denne hjælp var det ikke muligt at udgive Årsskiftet.

Vore medlemmer, sponsorer, skribenter og øvrige læsere ønskes en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

God læselyst.

Anni Agerskov og Inga Nielsen

Da pastor Bindsbøll i Ledøje havde upassende tanker

af Nils Erik Andersen, Veksø

Biskop Balle, Sjællands biskop, var på besøg i sognet i årene 1800 og 1806. Det betød tilsyn med, hvad der foregik i kirke og skole. Et af besøgene resulterede i et uventet skænderi ved præstens middagsbord. At udlægge de bibelske tekster fornuftspræget var noget, som en ny tids forståelse af verden i stigende grad påbød. Men at sætte den rene fornuft på linie med den rette tro, brød biskoppen sig bestemt ikke om. Da han slog temaet i snak ved præstens middagsbord, vovede pastoren åbent at kritisere biskoppen og autoriteterne.

Det var en tidstypisk hændelse, som fandt sted i Ledøje Præstegaard ved dette biskopbesøg i år 1800. Biskoppen for Sjællands Stift, Balle, var en belæst mand, som fulgte nøje med i tidens debatter og de stigende krav om et friere samfund. Han hverken kunne eller ville tolerere afvigelser i den religiøse indlæring eller høre kritik af landets styreform. Hans embede havde et udpræget samfundsbevarende formål, som skulle sikre den rette forkyndelse og læring i kirke og skole. Med dette i tankerne kan man i visitatsbogen læse om en ordveksling, som udartede til et skænderi. Ifølge biskop Balle fandt det sted ved middagsbordet i Ledøje Præstegaard efter en overstået visitats hos pastor Jens Bindsbøll (Fig. 1.) (præst i Ledøje 1797 – 1830) den 14. september 1800. Biskoppen skrev i sin indberetning, citat:

Fig. 1. Jens Bindsbøll, præst i Ledøje og Smørum sogne 1797 til 1830. Foto: Holger Agerskov. Dette maleri hænger i Ledøje Kirke og er en kopi af originalen, som befinder sig på Statens Museum for Kunst, malet 1830 af Constantin Hansen (1804 – 1880).

Ieg fik her ved Præstens Bord en Lection, som for Eftertiden bør ligge mig dybt i Sindet. Efter Sædvane var jeg munter og spøgede, vist i al Uskyldighed uden at mene ringeste ondt, med Philosophie, Kantianisme, Republikanisme og andet saadant. – – – Men See! Præsten blev opbragt, blev vred, blev grov imod mig ved sit eget Bord i Nærværelse af sin Degn, sin Nabo-Præst og flere. Ieg tabte vel ikke min Blidhed. Men gid, jeg dog aldrig glemmer dette Anstød. De stolte Præster have ingen Ærbødighed eller Kierlighed mere tilovers for Deres Biskop. Deres Animositee [fjendtlighed] imod ham bliver tit kiendelig!

Balles angiveligt spøgefulde – men sikkert kritisk mente – hentydninger til Kantianisme [navngivet efter den tyske filosof Immanuel Kant] og Republikanisme [den franske revolution i 1789 havde gjort stort indtryk på magthavere overalt i Europa], havde åbenbart bragt Bindsbøll i harnisk.

Der er ingen tvivl om, at pastor Bindsbøll var tilhænger af den såkaldte rationalistiske retning, som gik ind for en fornuftspræget kristen forkyndelse. I denne lejr mente man, at ikke alt, der kom fra magthaverne, nødvendigvis var båret af den sunde fornuft. Bindsbøll har nok også hyldet brug af fornuften til at kritisere systemet. Desværre har vi jo kun biskoppens version af denne ordveksling. Diskussionen kom angiveligt blot, fordi biskoppen kom med nogle ”spøgefulde ord” om bl.a. den franske revolution.

Embedets pligter

Balle havde helt klart følte sig utilpas ved denne ordveksling og hans bemærkning om stolte præster tyder på, at han havde mødt lignende holdninger andre steder. Hans skrevne notat fra visitationen anslår vel nærmest en bedrøvet tone. Som en far til sin lidt oprørske

søn. Men i de forudgående års skriftlige polemik, som selskabets deltagere må have haft i baghovedet, havde han skam taget mere kraftigt til genmæle således, som dette eksempel viser, citat:

Men da jeg offentligen i trykte Blade er bleven fremstillet til Spot og Haanelse, som en Mand, der ikkun standser Almuens Oplysning og lader sig nøje med Udenads – Plapper, var det vel ikke til Overflod, at jeg for min Konges allerhøjest Aasyn allerunderdanigst nedlagde mit velbegrundede Forsvar. Trykke–Frieheden ophæver ikke den os paalagte Embeds–Eed. Hvo, som derfor vil fremføre sine Betænkeligheder mod de symbolske Bøger og Kirke–Skikkene for hver Mands Øyne, maae uden Tvivl til egen Sikkerhed være forsynet med særdeles Kongelig Tilladelse.

Man kunne altså ikke blot ignorere det præsteløfte, som blev afgivet ved tildelingen af embedet, skrev han. I øvrigt mente han, at hans rygte, som en der var imod almindelig uddannelse og oplysning, var uretfærdigt. Noget, man må give ham delvis ret i, når man læser hans visitatsberetninger, og hvis de da står til troende. Det er i denne forbindelse værd at notere, at der ikke normalt kunne ytres kritik af systemet uden forfølgelse. Den trykkefrihed, som Balle henviser til, var blevet givet i 1770’erne af Struense, men der kom hurtigt alligevel en egentlig censur. Den blev imidlertid ikke håndhævet strengt i de senere år frem mod år 1800, før der i 1799 kom en ny lov. Den indførte en kraftig censur mod enhver form for kritik af styret. Der havde været for meget røre!

Det lå dog ikke til den venlige Balle at forfølge oprørsk snak, men han havde – som det fremgår af ovenstående – offentligt søgt retfærdiggørelse for sig selv. Balles håndskrevne bemærkninger i visitatsbogen var dog ikke

Skrivefrækheden og Balle

Ordet for at skrive noget, som kongen ikke kunne lide og anså for "farligt for folkesundheden", skal være kommet fra kronprinsen selv, den senere Frederik VI. Og han mente det alvorligt, efter at have oplevet nogle løsslupne år i begyndelsen af 1770'erne. I fokus var forhold omkring politik og religion, som i tiden var uadskillelige. En dansk oversættelse af en Goethe-roman blev i 1776 forbudt, idet man anså at den indeholdt passager, som var umoralske og derved krænkede den kristne tro. Endnu værre gik det en mand, som skrev en bog med titlen: Mine Fritimer med Boccaccio og Fontaine. Han havde formentlig læst Boccaccios Dekameron, og fået lyst til at bringe nogle saftige historier videre til sine landsmænd. Den slags historier fra kønslivets overdrev har der altid været salg i. Men ikke i slutningen af 1700-tallet! Det var meget forargeligt, og foruden en bøde på 100 Rdl. blev han dømt til religiøs skoling hos biskop Balle.

Illustration

Satirisk tegning fra 1772, som gør nar af censuren. Den skrivefrihed, som Struense havde indført, blev hurtigt i løbet af 1770'erne afskaffet. Enhver form for skrivefrækhed slog magtens forvaltere hårdt ned på. Det blev – om ikke korporligt som her – straffet strengt. Efter Wikimedia Commons.

kun til eget brug. Biskoppen var jo øverste myndighed. Hvis noget er gået videre, så har hans formulering af hændelsen sikkert været afdæmpet og uden konsekvenser for Bindsbøll. Man kender i hvert fald ikke til nogen. Det var værre med de trykte og offentliggjorte oprørske ord end de talte! Systemet under enevælden brugte efter den nye lov i 1799 udtrykket "Skrivefrækheden" om systemkritik og bekæmpede den med ildhu.

Litteraten og satiriker P. A. Heiberg var meget aktiv med samfundskritik i disse år, og han var netop i 1800 blevet landsforvist til Paris for sin "Skrivefrækhed"!

Et par korte besøg i Smørum og Ledøje skoler den 13. september 1800

Dagen inden denne hændelse i præstegården havde Balle haft et nedslående besøg i Smørum Almueskole. Hans

notater herfra fortæller om ringe fremmøde, kun 23 af mere end 100 var mødt. Hos de fremmødte var kundskaberne yderst ringe i henseende til alt med religion, men skrivning og regning var dog indlært hos en del. Han uddelte til opmuntring af dygtige elever kun 7 bøger. Ved sammenligning med notater fra andre skolebesøg kan man fastslå, at det er rigtigt at bruge ordet ”kun”!

I Ledøje Rytterskole (Fig. 2, se side 8) havde fremmødet været noget bedre og børnenes viden om katekismus og den såkaldte ”Lærebog” var god. Sidstnævnte indeholdt fortolkninger og tekst til – gennem indenads- og udenadslæren – at give eleverne en bedre forståelse af de fem hovedpunkter i katekismus. Ligeledes var både læsning, regning og skrivning i Ledøje tilfredsstillende. Så her blev uddelt 30 bøger til flittige elever. Medens skoleholder Tarp i Smørum fik prædikatet: Antagelig undervisning og ikke ilde til katekisering, lød det om skolelæreren i Ledøje, seminarist Christensen: Underviser med god forstand og katekiserer vel! Der er fra denne visitats dog ingen notater fra en gennemgang af præstens embedsbog, som kunne fortælle biskoppen om antallet af præstens besøg for tilsyn med skolernes indlæring. Det var der imidlertid efter den næste visitats, seks år senere.

Ny visitats i Smørum og Ledøje i 1806

Overhøringen i kirken fandt sted søndag den 21. september, men inden havde Balle lørdagen inden haft et nedslående besøg i Smørum Almueskole (Fig. 3, se side 9), hvor han skriver om mange forsømmelser. Af 132 indskrevne børn, citat:

vare 41 udeblevne og 2 hindredes af Sygdom. Men de fleste tilstedeværende havde udviist en alt for utilbørlig Forsømmelse af Skolegang og mange aldrig søgt Skole. Nogenlunde Fliid havde kun Sted hos enkelte, stundom

mere hos Forældrene hiemme end i Skolen. Alligevel fandt jeg dog ved Overhørelse efter Lærebog og Catechismus temmelig god Kundskab hos flere Børn, end der efter Omstændighederne var at forvente. En Deel lærer at skrive. Men ikkun 1 Dreng har gjort god Fremgang i Regning. Ved Indenadslæsning i forskellige Bøger oplede jeg med stor Møye 22 Børn, som med Hensyn tillige paa deres Skolegang kunne opmuntres ved Foræring af Bog og derved tilskyndes til forøget Fliid. Nogle havde vel ogsaa lært Psalmer, men faa ihukommede dem til gavns. Skolens Lærer, Sr. Tarp savner ikke enten Bequemhed eller Lyst til at udbrede frugtbart Kundskab. Men Forældre og Huusbønder berøve ham selve sin fulde Virksomhed ved deres Børns og Tyendes uforsvarlige Afhold fra høyst fornøden Skolegang. Nødvendighed kræver, at slig Ligegyldighed bør standse ved Øvrigheds kraftfulde Modvirke.

Af en synsforretning i 1806 fremgår, at det var en megen forfalden skole, som biskoppen besøgte. Det kan godt undre, at Balle overhovedet ikke har noget notat herom. Der var tale om utæt tag og rådne nedsunkne stolper, ringe loftshøjde og i øvrigt helt utilstrækkelige pladsforhold hedder det^{2, 3}. I Ledøje Rytterskole havde situationen samme lørdag været meget bedre. Balle skrev, citat:

Skole Lærer Msr. Cruusberg anvender yderste Fliid og gjør Brug af sine mange Kundskaber til Ungdommens Nytte. Imidlertid synes han ikke at vare paa rigtig Staving ved Boglæsningen. Han viiste ellers, at han godt kan lede Børnene ved Geografie og Hovedregning. De anføres alle til at skrive. Men hans Haand forekommer mig ikke at være god. I det mindste var Børnenes Skrift ikke smuk. Af de paa Listen antegnede 82 Børn savnedes ikkun 2, andensteds henflyttet og 2 Syge. Ved Over-

hørelse efter Lærebog og Catechismus havde jeg megen Fornøjelse af de flittigste Børn, som udviiste godt Overleg og sammenhængende Indsigt i deres færdige Svar til Beviis paa, at deres brave Lærer underviser dem med skønnsom Omhyggelighed. Ogsaa vidste en Deel at gjøre Rede for det, de havde lært af Bibelsk Historie. Skrivning og Regning er næsten almindelig. Mange have i begge Deele gjort megen Fremgang med Hensyn paa deres Alder og Skolefliid. De regne tillige godt af

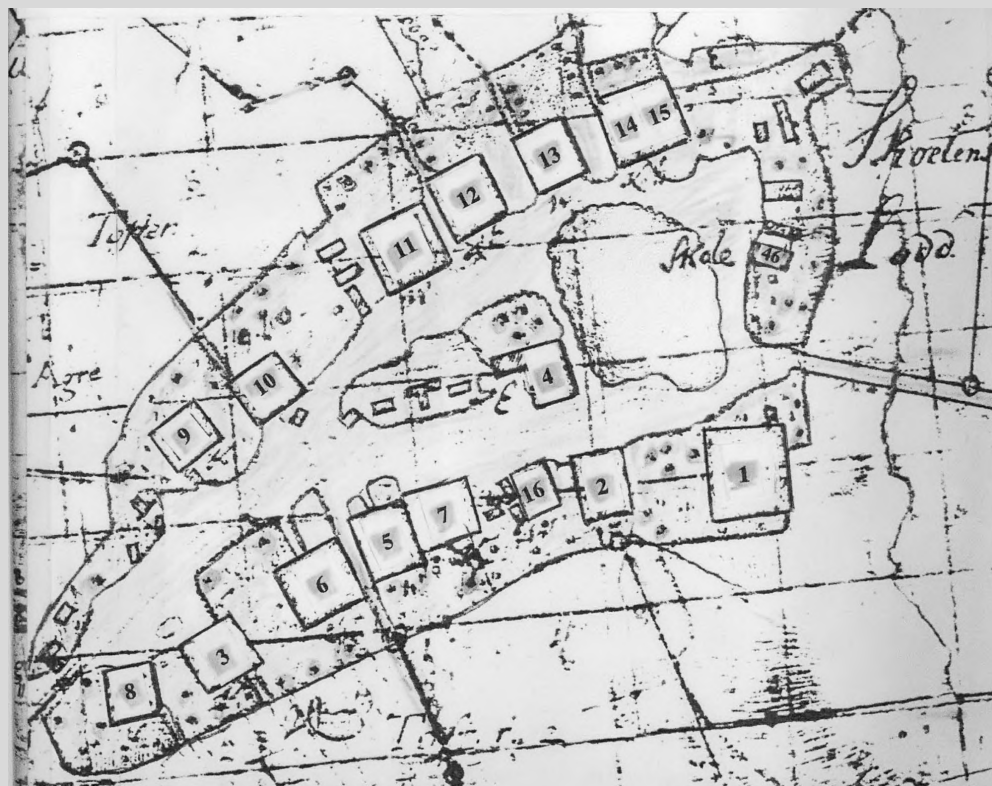
Hovedet og vide Beskeed om Geografie, især Fædrelandets. De anføres iligemaade til at læse Skrift. Nogle have lært Psalmer. Ved Indenadslæsning prøvede jeg fornemmeligen de Børn, som havde viist stadig Fliid i deres Skolegang, ved at forelegge dem Bøger, hvilke de ikke havde seet tilforn. Herved opledte jeg 20 Børn, som kunne belønnes, hvert med sin Bog til Foræring, hvorblandt nogle forhvervede sig de bedste og mest kostbare Bøger, jeg har anskaffet mig til Uddeling. For Resten

Fig. 2. Ledøje Rytterskole. Postkort. 1909. Lokalarkivet.

Fig. 3.

Meget tyder på, at Vartov Hospital i København var Smørum bys største jordbesidder, da egnens rytterskoler blev bygget i 1720'erne. Endvidere var Smørum Kirke med tilliggende ejet af Københavns Universitet. Når Smørum således ikke – i lighed med Ledøje – fik en rytterskole, skyldes det sikkert, at Kronen ikke havde jord i sognet. Begge nævnte jordbesiddere har vel i forbindelse med reformationen fået landsbyjord som indtægtsgrundlag for de sociale opgaver – fattigpleje og uddan-

nelse - som de skulle udføre for Kronen. Smørum havde således ikke grundlag for en kgl. rytterskole i 1720'erne. I 1739 kom der imidlertid en ny skolelov. I landsbyer, hvor der ikke var kgl. skoler, blev det nu påbudt, at jordejerne skulle oprette almueskoler for fæsternes børn. Der kan dog udmærket have været en tidligere skole i Smørum. Det blev således Vartov, der som jordejer stod bag oprettelse af den første kendte almueskole i Smørumovre i 1741, jf. illustrationen. Institutionen drev skolen indtil 1762, hvor ejerskabet overgik til godset Edelgave. Skolen skulle dække Smørumovre, Smørumnedre og Hove. Nybøllebørnene henvistes til Ledøje Rytterskole. Det var denne skole fra 1741 i Smørumovre, som biskop Balle besøgte ved sine visitatser i 1800 og 1806. Den lå, hvor den nuværende gl. skole fra 1860 ligger. Man ved at denne første skole nedbrændte engang midt i 1800 – tallet.

Kilder

Rita Holm: Smørum gamle Skole, Årsskrift 1994, Ledøje-Smørum Historisk Forening.

Illustration: Smørumovre 1785, Lokalarlivet.

vil til igjentaget Stavning ved Læse–Øvelserne med Afvexling i forskellige Bøger bidrage mere og mere til bestemt og færdig Nøuyagtighed. Skolens værdige Lærer, den meget duelige Msr. Cruusberg, udmærker sig ikke mindre ved sin uafsladelige Anstrengelse og Omhu end ved sine udbredte Indsigter. Ikkun er Børnenes Antal for een Mand ved stadigere Skolegang alt for stort. Ham være Tak og Hæder, ledsaget af Velsignelser!

Medens bedømmelsen af Ledøje Skoles resultater jo er meget positiv, er notatet om Smørum Skoles ringe niveau et af få notater fra besøg på egnens skoler, hvor Balle direkte taler om nødvendig indgriben fra myndighederne mod den konstaterede slendrian. Dog bebrejder han ikke skolelærer Tarp, men retter skytset mod forældrene og de bønder, som mod alle forskrifter bruger børnenes arbejdskraft i skoletiden. Nærmeste myndighedsperson må imidlertid have været pastor Bindsbøll, som havde tilsynsplikten i begge pastorater. Da Balle den 21. september visiterede pastorens embedsbog for skolebesøg, kunne han konstatere, at pastoren i alt havde aflagt fem skolebesøg i 1805 og syv i 1806 indtil september, men altså fordelt på de to skoler. Ved sammenligning med andre pastorater, f.eks. Stenløse, kan man konstatere, at præsten der aflagde besøg ca. en gang om måneden i hver af skolerne i Stenløse pastorat! Så man må vel tro, at Bindsbøll har stået til en påtale for forsømmelighed. Han fik da også lidt knubbede ord i visitatsprotokollen, efter at Balle i kirken havde hørt hans prædiken, men det var for noget helt andet. Nemlig for hans – efter Balles opfattelse – vidtløftige filosofiske udredninger. Balle skrev, citat:

Hr. Bindsbøll prædikede over Evang. paa 16. Søndag efter Trinitatis i god Orden, med Grundighed og med Kraft og Fynd i Foredraget. Han catechiserede en halv

Time over Udødelighed efter Fornuften, men det var en Hob til Philosophie, hvorimod der havde været meget at indvende. Ungdommen kunde blot svare Ia og Ney. Han messer skikkelig. Degnen Msr. Krol er gammel og affældig, men slaaer endnu sine Triller i Sangen og catechiserer uden Orden. Af Menigheden var et antageligt Antal tilstede. Talrig Ungdom fra begge Sogner Lidøe og Smørum fremstillede sig. Ved Overhørelse efter Lærebog og Catechismus udviiste den største Deel en god Tænksomhed og vel overlagt Kundskab. Ikke faa udmærkede sig tillige ved Færdighed i deres Svar. Hos enkelte viiste sig mindre Kundskab, som dog kunne antages. Bibelsk Historie var ikke ubekiendt. Man lærte Psalmer og læste for det meste vel i Bog. Kirkens retsindige og indsigtfulde Lærer, Hr. Pastor Bindsbøll arbejder med Iver og Held paa forstandig Oplysnings Udbredelse i Christendom til Sædeligheds Fremvekt. Gud velsigne hans trofaste Bestræbelser.

Evangeliet denne 16. søndag efter Trinitatis har omhandlet historien om enken fra byen Nain, hvis eneste søn var død. Han blev ifølge Lukas' fortælling i biblen vakt til live – gjort "udød" – af Jesus ved tiltale og berøring. Balle udtrykker tilfredshed med Bindsbølls prædiken over evangeliet. Den har formentlig behandlet spørgsmålet om liv og død og guds almagt i god overensstemmelse med Balles egen forståelse af den kristne tro.

Hans notater viser derimod tydeligt, at han ikke brød sig om Bindsbølls efterfølgende overhøring om begrebet udødelighed, baseret på den rene fornuft. Åbenbart formet som en ret ensidig dialog med de tilstedeværende unge.

Der var i 1700 – 1800 årene en udbredt folkelig frygt for at blive levende begravet som skindød. Måske var det netop temaet, som Bindsbøll tog op. Det har været

nærliggende for en rationalistisk indstillet præst med fornuften at bearbejde tanker, som menigheden måtte have gjort sig i forbindelse med dagens fortælling om enkens døde søn. Kunne man nu være sikker på, at en person liggende ubevægelig, var rigtig død? Det gav en god anledning til f.eks. at overhøre tilstedeværende om sikre og usikre dødstegn. Formålet må have været – i fornuftens navn – både at belære og berolige de ængstelige. At man samtidigt – uden at det blev sagt direkte – har sået tvivl i nogle sind om Jesus virkelig gjorde et mirakel i Nain, må være åbenbart.

Vi ved naturligvis ikke, om dette var ”den Hob til Philosophie”, som Balle ikke brød sig om. Derimod har det tydeligt generet den meget pædagogiske Balle, at de unge ved denne katekisering blot kunne svare ja eller nej. Han gik altid meget ind for uddybninger for at sikre en god forståelse. Tilsyneladende havde han ikke denne gang en efterfølgende diskussion om teologi og filosofi med Bindsbøll, men uddeler ros og glæder sig over, at

der foregår forstandig oplysning med vægt på god moral. Måske har både Bindsbøll og Balle søgt at undgå nye sammenstød. Man må dog tro, at der er faldet nogle bemærkninger ved gennemgangen af embedsbogen, som viste klar forsømmelighed med præstens skolebesøg. Bemærkninger, hvor biskoppens meget dårlige oplevelse i Smørumskolen kan være blevet noget opvejet af den mere positive oplevelse i Ledøje Rytterskole.

Kilder

1. Christian Larsen: Biskop Balles Visitatsbog, 1799 – 1897, Selskabet for udgivelse af kilder til dansk historie, 1999.
2. Ledøje – Smørum Hist. For. Tidsskrift 1981/ nr.2: Visitats i Ledøje – Smørum Pastorat 1805.
3. Rita Holm: Smørum gamle skole, Årsskrift 1994, Ledøje – Smørum Historisk Forening.

Bøllen Hans Andersen fra Smørumnedre

af Stella Borne Mikkelsen, tidligere kommunearkivar i Egedal Kommune

Den 19. maj 1883 underskrev Anders Hansen fra Smørumnedre en erklæring, der gjorde det muligt at få sønnen til at udvandre til Amerika. Underskriften blev sat, efter at sagen havde været forelagt dommeren for Københavns Amts Nordre Birk.

Det var en alvorlig sag, der lå forud. En sag, der indeholdt både trusler om vold, en straffesag og endelig en slags landsforvisning. Sagen tog sin begyndelse i Smørumnedre lørdag den 30. december 1882. Klokkeren 22, netop som familien var gået til ro, ankom Hans Andersen til faderens gård for at få penge. Han arbejdede som kuldrager i København, men havde været uarbejdsdygtig i fem uger sidst på efteråret. Derfor havde han skrevet til sin far og bedt om ti kroner, men havde før jul kun modtaget to kroner. Det havde gjort ham så vred, at han havde skrevet tilbage og skældt både fader og familie ud i meget stærke vendinger, og et par døgn senere ankom han så selv. Selv om familien var bange for ham, lukkede de ham ikke desto mindre ind, så han kunne overnatte.

Næste morgen var hans temperament ikke blevet neddæmpet, nærmest tværtimod, og han brokkede sig højlydt fra morgenstunden over ikke at have fået det ønskede pengebeløb, og beklagelserne gik snart over i trusler om at slå faderen ihjel samt at gøre en ulykke på hele familien. Det var imidlertid langt fra første gang, at familien oplevede det voldsomme temperament. Sønnens vrede og nærmest hadske følelser havde i mange år givet anledning til konflikter og især trusler og voldelige udfald rettet mod faderen, bl.a. havde han knust

flasker, kastet med knive og både tævet og sparket ham, når sønnen ikke fik sin vilje.

I løbet af formiddagen blev Hans så højrodet og truende, at hans søstre ikke turde lade forældrene være hjemme. Moderen nægtede at forlade gården, men de fik faderen ud af hjemmet, ligesom de fik sendt bud efter både nabo og sognefoged. Alt imens blev truslerne ved at flyve igennem luften med udtalelser om, at faderen skulle have drejet hovedet om, moderen og de tre ”dovne tøser” skulle have sprættet maven op, og sognefogeden blev tilsvinet med ord som løjser, flab og laban tillige med trusler om, at ham skulle Hans Andersen nok have i erindring.

Sagen endte i retten under Københavns Amts Nordre Birk. Af sagen fremgik det, at Hans Andersen i mange år havde næret en stor uvilje mod faderen, og at denne uvilje med årene havde taget til i styrke og efterhånden også omfattede især hans helsøstre. Det kom også frem, at faderen den 9. december 1882 havde tilskødet sin gård, Østre Tvillinggård, matr. 4b af Smørumnedre by, Smørum sogn, til datteren, Bodil Kirstine Andersen. Ved samme lejlighed havde faderen pålagt hende at udstede en 4% rentebærende obligation på 2400 kroner med prioritet i gården til sønnen Hans Andersen. Det var ikke en obligation, som Hans Andersen fik umiddelbar adgang til. Obligationen var i varetægt hos sagførerne Breichman og Brettenville som sikkerhedsstillelse. Efter de seneste trusler befandt familien sig i en så stor skræk for Hans Andersen, at der skulle træffes sikkerhedsforanstaltninger overfor ham efter den daværende straffelovs § 299.

Under sagen udtalte arrestlæge Fontenay, der havde undersøgt arrestanten i forbindelse med sagen, at Hans Andersen ikke led af kronisk alkoholisme, men ”. . er en til brændevinsnydelse meget hengiven person”. Han kunne dog ikke sige noget om, hvorvidt arrestanten ved de meget voldsomme episoder havde været i en tilstand ”der helt eller delvist ophævede hans tilregnelighed”, men Fontenay tvivlede ikke på, at arrestanten havde været noget beruset.

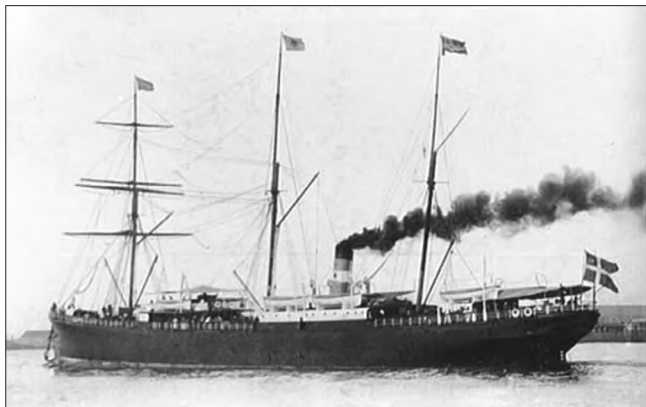
Domfældelse fandt sted den 30. marts, og Hans Andersen måtte i fængsel på vand og brød i 6 x 5 dage.

Den 12. maj døde moderen. I en skrivelse til en præstekollega skrev sognepræsten, at hun var død af sorg, men i kirkebogen anførte han mavesygdom som årsag. Hun skulle begraves om lørdagen, hvor Hans Andersen ville blive løsladt om mandagen. Familien var skræmt ved tanken, ja så meget, at de ikke turde opholde sig på gården af frygt for hans hævn. En del i lokalsamfundet frygtede da også både mord og mordbrand. Det blev derfor besluttet at gå til domstolen og justitsministeriet og få tilladelse til at frigive et beløb af den arv, der var taget i forvaring, så man kunne overtale Hans til at emigrere til Amerika. Præsten i Smørum skrev derfor til en præstekollega for at få tilsendt en lignende sag fra den pågældendes sogn, for man havde bl.a. brug for at vide, hvad det ville koste at få fængselsvæsenet til at følge ham til Hamborg og derudover holde ham under konstant opsyn, indtil han var gået ombord på skibet til New York.

Det blev sognepræsten, der påtog sig arbejdet. Først brugte han fem kvarter på at overtale Hans til at udrejse til Amerika. Derefter skulle det økonomiske bringes i orden, og her var dommeren tæt ved at ødelægge det hele, da han pludselig krævede en erklæring fra Hans Andersen om, at han aldrig nogensinde ville rejse

Brev fra A. Schou, Københavns Amts nordre Birk til Pastor Møller i Ledøje den 31. maj 1883: “Herved undlader jeg ikke tjenstligt at meddele Deres Velærværdighed, at Domfældte Hans Andersen ifølge Skrivelse til mig fra Københavns Politidirecteur igaar er afrejst med Dampskibet “Thingvalla” til New York og derfra videre til Chicago, samt at han er medgivet contant et Beløb af 36 Kr 90 øre. Foruden de oversendte 80 Kr er der endelig medgivet ham en Anvisning af 100 Kr”

tilbage til Danmark. Endelig skulle faderen skrive en erklæring om, at han tillod udbetaling af 400 kroner, men det var ”. . under Forudsætning, at Pengene anvendes paa bedste og hensigtsmæssigste Maade til hans Udvandring til de nordamerikanske Rigsstater, ogsaa at han forbliver under Opsigt til hans Udskibning herfra med dette Formaal.”

Thingvalla, som bragte Hans Andersen til USA, var bygget på Burmeister & Wain og søsat i oktober 1874.

Det var ikke usædvanligt at få hjælp fra politiet til at bistå udvandrere, og i Københavns Politi kan man bl.a. finde en protokol over personer, der forlod landet ved politiets bistand. I protokollen ligger der en lille statistik, som politiet selv havde lavet for årene 1876-1880. Alene fra Københavns Politi blev der på de fem år sendt 108 personer ud, heraf var de to kvinder. Størstedelen var født i København, og lidt under halvdelen var fra landet. Mere interessant er det, at det kun var 77 ud af de 108, der havde været straffede. Det var endvidere kun 28 personer ud af de 108, der formåede at betale selv. For de resterende måtte politi, fængsels- og fattigvæsen punge ud. Om den videre skæbne ses, at fem personer straks kom tilbage. Desværre fremgår det ikke hvorfor.

Politiet fulgte Hans Andersen fra Horsens til Hamburg, og den 30. maj afsejlede dampskibet Thingvalla til New York. Straks efter ankomsten skulle han rejse videre til Chicago. Der var sendt en anvisning afsted til New York, så han ved ankomsten kunne få udbetalt et beløb til at rejse videre for.

Det var selvsagt en stor omvæltning for Hans Andersen at bosætte sig i Chicago. Der var sprogvanskeligheder, og han oplevede ikke Chicago som en rar by at opholde sig i. Han skrev hjem til familien for at få hjælp til at flytte til Minnesota og købe en gård. Han manglede kontanter. Han havde ikke fået svar, og derfor skrev han til præsten og bad om hjælp. Udvandringen havde muligvis gjort ham mere ydmyg, i hvert fald er hans breve holdt i en venlig tone, og han virker oprigtigt interesseret i at få det bedste ud af sit liv i det nye. Desværre ved vi ikke, hvordan det i øvrigt gik ham i Amerika. Det skyldes sikkert, at det gik i orden med pengene, så han ikke havde behov for at skrive hjem efter flere.

Fakta

Hans Andersen blev født den 23. december 1847 i Smørum.

Faderen var Anders Hansen (født i Ballerup sogn) og moderen hed Maren Albrectsdatter (født i Herstedvester sogn).

Jeg har desuden fundet Hans Andersen i Blegdammens arrest, hvor han har været sat ind for bl.a. vold og (formentlig) manglende betaling af alimentationsbidrag. Heraf fremgår det, at han var af middelhøjde med blå øjne og blond hår.

Artiklen bygger på dommen af 30. marts 1883 i Københavns Amts Nordre Birk, sag nr. 45/1883.

Derudover ses der nogle breve fra Hans Andersen og kopi af breve fra præsten i Smørum i den periode, hvor Hans Andersen forsøger at få hjælp til at bosætte sig i Minnesota.

Alle kildematerialer befinder sig på Landsarkivet i København.

Pastor Groothe og det russiske kors

af Fredi Paludan Bentsen, Smørumnedre

I februar måned fik Historisk Forenings formand, Anni Agerskov, en telefonisk henvendelse. I den anden ende af linjen spurgte en mandsstemme på gebrokkent dansk, om foreningen kunne hjælpe med oplysninger om pastor Groothe og det guldbrystkors, han havde modtaget af den russiske zar. Anni sendte henvendelsen videre til artiklens forfatter. Hun mente, det var en opgave for Lokalarkivet.

Opringningen kom fra Rusland, personen hedder Evgeni Balamutenko (herefter kaldt Evgeni). Han arbejder med TV for en privat station i Rusland samtidig med, at han leverer artikler til forskellige trykte medier. Evgeni havde dansk som sprog nr. to på Moskvas Sprogskole. I Danmark studerede han på Københavns Universitet i fire måneder i 1999-2000. Han har været i Danmark for at dække historier om Akhmed Zakayevs udlevering og mordet på den danske flyveleder, Peter Nielsen, som blev dræbt med knivstik af en russer.

Evgeni havde hørt om korset under et interview med en russisk præst, da han skrev en artikel om russiske samlere, som købte russisk kunst udenlands til deres private samlinger eller for den russiske stats museer. Han fik fortalt, at en af toplederne i et russisk olieforetagende havde købt et sjældent russisk kors på en auktion i Danmark. Der findes ca. 20 af den slags kors i hele verden, så det er virkelig sjældent! Korset blev fremstillet af zar Nikolaj II.s juveller for at udmærke ikke-ortodokse præster i Rusland. Køberen ønsker for tiden at være anonym, måske vil han ændre opfattelse senere.

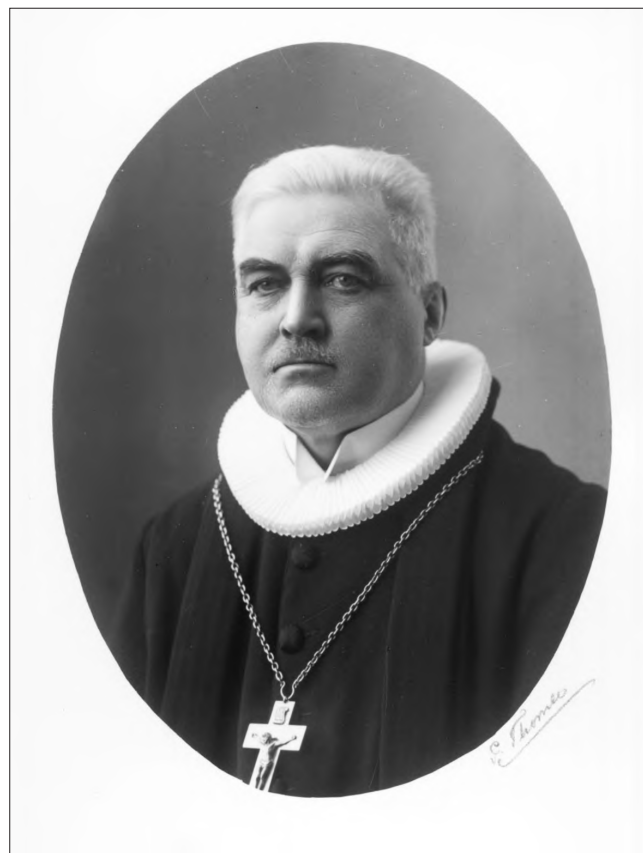

Foto fra 1930, hvor pastor Lars Peter Groothe bærer det omtalte kors. Foto: Lokalarkivet.

Evgeni har selv været online på danske arkiver og fundet pastor Groothe i folketællingerne 1916 og 1925, men ønskede mere baggrundsmateriale om personen Groothe.

Pastor Groothe blev født 1872 i Nakskov som Lars Peter Larsen, søn af kusk Chr. Larsen og Karen Kirstine Nikolajsen. Han tog almindelig forberedelseksamen 1889, var kontorist og vikar på Nakskov Kommuneskole, student 1893. År 1900 bestod han teologisk embedseksamen med 1. karakter og virkede derefter som inspektør ved et pigeinstitut i København 1900-1902. Fra 1902 til 1910 var han både præst i ”Den Skandinaviske Koloni” og sømandspræst i Letland i Libau/Riga. Kort før afrejsen til Letland havde han, efter kongelig bevilling, antaget familienavnet Groothe, og han var blevet gift med Anna Marie Caroline Christensen Carlsen. Under opholdet i Letland fik parret tre døtre, Sonja Ida (1903-1983), Else Karen (1905-1983) og Kirsten Inger (1909-1982).

Dette fornemme sølvstel med kaffekande, flødekande og sukkerskål har følgende indskription:

*Herr og Fru Pastor Groothe
til Erindring om
”Den Skandinaviske Koloni” i Libau
og den Libaubesøgende
”Skandinaviske Sømandsstand”
Den 18/31 Oktober 1909*

Den kryptiske dato 18/31 må have noget at gøre med forskellen på russisk og europæisk tidsregning.

Citat fra Max Grohshenning og Th. Hauch-Fausböll: Danmarks Præstehistorie 1884-1911:

Lars Peter Groothe fik i januar 1910 af Kejser Nikolaus II tildelt Guldbrystkors med Halskæde (til at bære paa Præstedragten), en Udmærkelse, der er indstiftet af Nikolaus I i 1843 og gives - i øvrigt kun sparsomt - til ikke-ortodokse Præster, som har gjort sig fortjent i Rusland. ”Den væsentligste Anledning til Udmærkelsen er den, at jeg som Sømandspræst i Riga-Libau oprettede Ruslands første og hidtil eneste kristne Emigrantbeskyttelsesselskab, som skulde beskytte kristne, russiske Udvandrere mod de tallose og skaanselsløse, bedrageriske Udbytninger, som de var Genstand for fra de hovedsageligt jødiske Agenters Side. Endvidere for til en i St. Petersborg nedsat kejserlig Kommission at have afgivet en Betænkning - paa Grundlag af de i Libau gjorte Erfaringer - angaaende Afskaffelse af visse Vanskeligheder for Udvandringen”.

Efter hjemkomsten fra Libau/Riga virkede Lars Peter Groothe som sognepræst i Veterslev-Høm sogne, indtil han i 1919 fik embede i Ledøje-Smørum sogne. I 1938 tog han sin afsked som sognepræst, flyttede til Klampenborg og nød sit otium, indtil han døde i foråret 1952.

Nekrologen i Frederiksborg Amtsavis den 8. april 1952 omtaler pastor Groothe som en dygtig og veltalende præst. Han var i mange år formand for Smørum Herreds Menighedsrådsforening. Han skrev talrige artikler og afhandlinger i blade og tidsskrifter om især kirkelige og sociale spørgsmål. Han var også en stor kunstkender. I hans hjem stod mange antikke møbler og andre kunstgenstande. En del ikoner medbragt fra Letland prydede væggene i præstegården.

I nekrologen står også: *”Foruden sin Hustru efterlader Pastor Groothe sig tre Døtre, hvoraf en er gift og to*

er *Sygeplejersker*". Alle hans døtre fik dog uddannelse som sygeplejerske, men det var sådan i 1930'erne, at sygeplejersker ikke måtte være gift. De skulle hellige sig arbejdet som et kald. Så da den yngste ville giftes, måtte hun forlade sygeplejegeringen. Det var heldigt, for det blev en datter af Kirsten Ingers og Oskar Rubaks ægteskab, Anne Rubak, som blev en vigtig kilde til denne beretning.

Anne Rubak bor i dag i Bottrop i Nordrhein-Westfalen, Tyskland, i et hjem, som stadig rummer antikviteter arvet fra bedstefaderen. Mange andre ting og sager fra Lars Peter Groothes store samling af antikvariske objekter er gennem årene, især ved flytninger, solgt på auktioner. Ligesom guldkorset, der i 2009 kom under hammeren hos Bruun-Rasmussens auktioner, som besvarer en henvendelse således:

Korset var vurderet til 4-6.000 kr., men blev solgt for 8.000 kr. ved hammerslag på en netauktion i uge 24, 2009, til en russer.

Russisk "Hofkabinet"-brystkors af forgyldt sølv med tilhørende kæde, front prydet med Jesus Kristus i relief, bagside graveret med Zar Nikolaj I af Ruslands monogram samt inskriptionen "Til sjælesørgeren, der er et godt eksempel for sin flok. Indstiftet den 26. maj 1843 i suverænen Kejser Nikolaj I's regeringstid". Udført hos Kejserlig Hoflevevandør H. Liubavin, Skt. Petersborg. Originalt etui medfølger. St. Petersburg, 1908-17. L. kors inkl. øsken 20 cm.

Proveniens: Tildelt Pastor L. P. Groothe (1872-1952) i 1910 for dennes store arbejde som sømandspræst i Libau-Riga i perioden 1902-1909. Paul Nedergaard skriver i "Danske præste- og sognehistorie": "Pastor

Groothe fik i 1910 af kejser Nicolaus II tildelt guldbrystkors med halskæde til at bære på præstekjolen - en udmærkelse der kun gives til ikke-ortodokse præster i Rusland. Anledningen var, at pastor Groothe havde oprettet og ledet Ruslands første og hidtil eneste kristne emigrant-beskyttelsesselskab".

Foto: Bruun-Rasmussens auktioner.

Fra Anne Rubak har jeg modtaget en kopi af "Vore Damer" fra 1935, hvori der er en artikel om Lars Peter Groothe og hans store interesse for antikviteter. Billeder af store, tunge barokmøbler pryder siderne, og bag på hvert møbel, fortæller Anne Rubak, har han på en fastgjort seddel angivet pris og købested.

Anne Rubak fortæller, at pastor Groothe havde svært ved at få pengene til at slå til. En del af hans gage som præst gik til opkøb af antikviteter. Pengemanglen blev så løst ved, at han ved siden af arbejdet som præst også drev

En gammel Præstegaard, der rummer skønne Musæumsgenstande.

En Drengs Kærlighed til Fortidsminder udvikles til en moden Mands værdifulde Samling.

Det forekommer logisk rigtigt, at Pastor Grooth² er Sognepræst ved Ledøje Kirke i Smørum Herred. Som den skønhedselskende kunstforstandige Mand han er, bringer det ham sikkert en æstetisk Nydelse at virke i saa skønne Omgivelser, som det er faldet i hans Lod. Ledøje Kirke er en kulturhistorisk Sjældenhed, Landets eneste Dobbeltkirke. For ca. 50 Aar siden blev den restaureret og ført tilbage til sin oprindelige, middelalderlige Skikkelse med Over- og Underkirke, forbundet gennem Udeladelse af Underkirkens midterste Hvelvingfag.

For Pastor Grooth² er Studiet af Kunst- og Kulturhistorie blevet hele Livet. Hans Bibliotek omfatter en betydelig Samling Værker om disse Emner, og hans Hjem indeholder saa sjældne og kræsent valgte Antikviteter, at man vist aldrig inden for en beskedent Præstegaards lave Mure har set noget lignende.

Udsnit af artikel i "Vore Damer" 1935.

en pension, som skulle hjælpe på økonomien. I folketællingen 1921 kan man da også finde Lars Peter Groothe med hustru og tre døtre foruden fem pensionærer, som lever af deres formue. En af disse kommer fra Göteborg, to kommer fra Norge. Anne Rubak fortæller, at på et vist tidspunkt var de 18 til bords i præstegården.

Hun fortæller, at foruden tjenestepigen, Anna, som også er opført i tællingen, havde familien en pige "i en familier stilling". Denne pige spiste med ved bordet og

sad hos familien om aftenen. Hendes arbejde bestod for det meste af det lettere huslige, dække bord, tørre støv af m.m. En af disse piger, Ellinor, søster til skuespilleren Per Knutzon, havde en god sangstemme, som hun underholdt med til pastorindens klaverspil, når der var ungdomsmøder i præstegården.

Familien Groothe kan godt have haft forbindelse med storfyrstinde Olga, både i Libau, men måske mest sandsynligt, mens storfyrstinden boede i Ballerup fra 1928 til kort efter 2. verdenskrig. I hvert fald findes som arvestykker i familien flere akvareller malet af storfyrstinden.

Lars Peter Groothes far og mor flyttede fra Nakskov til København i 1891. Her var afstanden kortere til Ledøje, og ved et besøg i præstegården en julidag i 1924 fortalte faderen om sin far og mor og om sine egne oplevelser som dreng i Nakskov. Erindringer, som af Lars Peter Groothe blev udgivet i Lolland-Falsters Historiske Samfunds Årbog 1937.

Pastor Groothes byzantinske kors

Et andet kors har spillet en rolle for Lars Peter Groothe. En dag, mens han var præst i Veterslev-Høm, så han på en netop tilkastet grav et kors, som han mente måtte være meget gammelt. Det så ikke ud til være et dansk arbejde. Han spurgte familien til den begravede om korset. De kunne fortælle, at det var købt på en auktion på en herregård, hvor korset fulgte med sammen med andre effekter. Pastor Groothe spurgte, om han måtte købe korset. Det fik han lov til, så snart en mindetavle var sat på graven.

Efter at have fået korset i hænde sendte Pastor Groothe korset ind til Nationalmuseet til restaurering og bedømmelse. Men Nationalmuseet gav ham ikke korset

En væg i Anne Rubaks hjem med arvestykker, skænk, armstole og ikke mindst ikoner samlet af pastor Groothe, både fra tiden i Libau og senere fra danske herregårde. Foto: Anne Rubak.

tilbage, det blev erklæret for danefæ. Korset skulle være af byzantinsk oprindelse fra ca. år 1200. Selvfølgelig til stor ærgelse for Groothe, som dog fik Nationalmuseet til at lave en afstøbning af Jesusfiguren som en slags findeløn. Groothe opdagede senere gennem et engelsk antikvartidsskrift, at en samler for et kors af lignende art og var villig til at betale, hvad der svarede til kr. 100.000 for det.

Jeg skrev til præsten, Ellen Birgitte Hammershøj, ved Høm Kirke og spurgte til korset. Hun svarede: ”Jeg har talt med graveren ved Høm Kirke, og hun havde godt hørt, at korset på alteret var en kopi, - men den bagvedliggende historie kendte hun ikke”.

Jeg mailede til Nationalmuseet for at få flere oplysninger og eventuelt et fotografi af korset. Personalet på mu-

seet kunne ikke finde et kors, der svarede til de oplysninger, jeg medsendte. De ville gerne have et fotografi af korset. Så en dag i juni tog min hustru, Lisbeth, og jeg turen til Høm Kirke, hvor vi havde aftalt at mødes med menighedsrådsformanden, Poul Nielsen, for at fo-

tografere korset, som er den korsfæstede Jesus opsat på et trækors.

Og til det foto meldte Nationalmuseet: "Bingo! Krucifikset er udstillet i vores udstillingsrum 104".

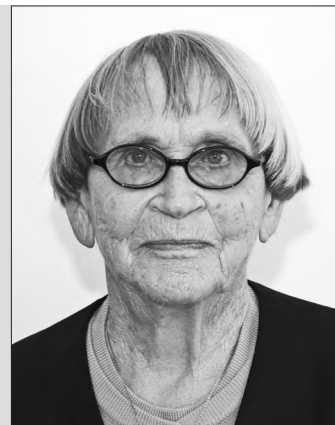

Nationalmuseets registrering: Krucifix af Malm i romansk Stil. H. 0,334 m; Br. 0,238 m. Korsarmene 0,048 m. br. I hvert af de fire Felter paa Korsarmene anbragt en Bjergkrystal. Figuren er 0,185 m. h. Korsets Bagside er plan, dækket af graverede Ornamerter: 5 Medailloner og i Mellemrummene mellem disse symmetriske, romanske Palmetornamerter. I Midtmedaillonen: Agnus dei; i de 4 paa Korsarme 4 Evangelistsymboler. Korset var ved Modtagelsen oliemalet, Kristus kødfarvet, Klæde blaat (derunder rød farve), Haar sort, Blodfarve i Naglegabene. Korsets Bundfarve sort, Randen guldbronceret. Købt af Sognepræst Groothe, Veterslev. 1911.

Små erindringer fra min skoletid

af Thora Jensen, Ølsted

Thora Jensen er født i Baldersbrønne i 1916 som Thora Kamilla Nielsen. Hendes første erindringer stammer dog fra Sengeløse, hvortil familien flyttede ikke længe efter hendes fødsel. I 1924 flyttede hun til Ledøjetoften nr. 18, hvor hendes far havde fået tildelt et statshusmandsbrug. Senere flyttede familien til Ledøje Bygade først til nr. 46, som nu er revet ned, og senere til nr. 48. Thora er barn af Niels Peter Nielsen (Sengeløsemanden) og Amalie Nielsen. Thora flyttede hjemmefra som 12-årig. Først passede hun et spastisk tvillingepar, dernæst var hun ung pige i huset på Ledøje Mølle. Hun flyttede fra kommunen som 15-årig. Senere mødte hun sin mand på en gård i Nybølle, og de blev gift i Ledøje Kirke i 1933. Thora Jensen (kaldet "Oldemor i Ølsted") skrev den efterfølgende beretning om sin skolegang til sit oldebarn, Amalie.

Jeg begyndte at gå i skole i april måned i 1923. Det gjorde jeg i landsbyen Sengeløse. Skolen var et langt bondehus med et klasseværelse i begge ender, og i midten var der en lejlighed, som den lærerinde, jeg gik hos, boede i. Hun hed frøken Jørgensen, så det skulle vi tiltale hende med, og vi skulle også sige De. Jeg tror, hun var en rar lærer, jeg mindes ikke, at jeg fik skæld ud af hende.

Vi startede med at skrive bogstaver på en lille tavle, som vi fik udleveret, samt en griffel. Når vi skrev med den, kunne det jo tørres væk igen med en klud eller svamp. Det første bogstav var et halvt "N", det blev kaldt høstakker, det næste var et "i", som vi sang en lille vise til, den hed "Vil du, vil du, vil du med mig ud i marken gå." Jeg tror, I kender den, der skulle så være 30 streger, når vi var færdige.

Vi sang meget i denne første klasse. Der blev sunget morgensang, og når vi sluttede timen, sang vi denne her:

*Nu er timen til ende,
og fra skole vi gå,
hvad vi lærte at kende,
skal vi nok huske på.*

En skoleudflugt for denne klasse var en tur ud at gå. Uden for byen var der nogle dejlige moser og enge, her gik vi ud, hvor vi så legede alle de sanglege, som I måske også kender. Det var "Tornerose", "Jeg gik mig over sø og land", "Munken går i enge" og "Kom hjem alle mine gæs". Vi plukkede blomster, og lærerinden fortalte os så, hvad de hed, det var jo en form for botanik, et fag som vi fik senere.

En ABC fik jeg også, men jeg nåede ikke at lære så meget, jeg var nærsynet, og det var der ingen af de voksne, der var klar over, men jeg var glad for at gå der.

Jeg blev meget ked af det, da min far fortalte, at vi skulle flytte til Ledøje. Han var blevet tildelt et

Thora med sine ældre søskende. Privatfoto.

statshusmandsbrug med 12 tønder landjord til. Her skulle vi flytte til den 24. maj 1924. Den sidste dag syntes min mor ikke, jeg behøvede at gå i skole, men at lærerinden valgte denne dag til at gå udflugtstur, det var mere, end jeg kunne tage, så tårerne trillede, og så blev mor også ked af, at hun havde holdt mig hjemme. Jeg havde fået en lillebror den 16. april, så jeg skulle hjælpe med at passe ham. Vi boede i Sengeløse i fem år. Vi boede sammen med

vores bedstemor og bedstefar det meste af denne tid, så derfor var det svært at sige farvel til dem. Jeg troede, vi aldrig så dem mere, så der faldt mange tårer den dag. Heldigvis kunne vi stadig besøge dem, da der kørte bus mellem disse to byer, og engang imellem gik vi dertil, og så fik vi 15 øre af bedstefar til bussen hjem.

Den dag vi flyttede, blev vi kørt i bil. Der var ikke mange, der havde bil dengang, men skrædderen, som også var købmand, kørte os til vores nye hjem.

Huset var langt fra bygget færdigt, så vi flyttede ind i et træskur, og her boede vi så, til det en dag blev et kraftigt stormvejr, som rev taget af. Det fløj langt væk, så nu var vi nødt til at flytte ind i stuehuset. De var ikke færdige med at lægge gulve, så vi hoppede rundt på det, der skulle lægges gulve på. Der var ingen af os, der brækkede benene. Vi var mor, far og seks børn på det tidspunkt.

Herfra skulle jeg og mine to søskende nu til at gå skole. I Ledøje var de ved at bygge en ny skole. I den gamle skole kom min bror og søster til at gå. Jeg kom i pogeskolen, det var i præstegården, denne lille skole var.

Men denne lille pige skulle ikke tro, hun var noget, så hun blev drillet, og da jeg forsvarede mig, påstod en dreng, at jeg havde spyttet ham i ansigtet, derfor fik jeg en knaldende lussing af lærerinden. Det var ikke retfærdigt.

Denne lærerinde hed frøken Petersen. Nu skulle jeg jo til at lære både regning og skrivning. Denne lærerinde fandt ud af, at jeg ikke så så godt, og jeg blev derfor sat helt op ved den store tavle, når hun skrev staveord eller viste regnestykker. Sådan blev det, til jeg fyldte 11 år, hvor jeg så fik briller.

I præstegårdshaven var der dejlige sommeræbler, som præsten gav os lov til at tage så mange af, som vi kunne spise i frikvarteret. Det var kort tid, jeg gik her, for efter sommerferien skulle vi alle i den nye skole.

Den nye skole startede en dag i august. Skolebygningen

bestod af to klasseværelser, og der var en lejlighed ovenover, her flyttede vores klasselærerinde ind. Min bror og jeg kom i den lille klasse og min søster i den store. Læreren boede i en villa, og der var en bygning, hvor han havde hest og vogn, og for enden af den var der wc'er eller lokummer, som vi kaldte det dengang. Et for piger og et for drenge.

Nu skulle vi jo til at lære noget. Lærerinden fik fagene dansk, regning, sang og håndarbejde. Læreren fik diktat, grammatik, stil, geografi og botanik og de sidste år lidt fysik. Vores mandlige lærer hed Hermann til efternavn. Begge gik jeg hos hele min skoletid.

De fleste børn gik i træsko, så vi skulle have skiftesko med, men om sommeren var der mange af os, der gik barbenet. Det sparede på strømperne. Vi havde hjemmestrikkede strømper, og vi piger skulle selv stoppe dem. Derfor var det også noget af det første, vi lærte i håndarbejde, at strikke strømper. Vi syede også mange forskellige ting, og alt blev syet i hånden.

I skolen var der meget af det, som i dag kaldes mobning, især hos pigerne. De dannede klikker, den ene dag hørte man til, næste dag var man ude igen. Det foregik tit, når en pige skulle holde fødselsdag. Det var ikke alle, der kom med, jeg kom aldrig, det var nok, fordi der aldrig blev holdt fødselsdag hos os. Til en af mine fødselsdage, inviterede jeg den pige, som jeg delte skolepult med, med hjem. Min mor blev meget overrasket, men vi fik kakao og æbleskiver. Det virkede ikke, for med til hendes fødselsdag kom jeg ikke.

En gang om året havde vi noget der lignede eksamen, det blev kaldt visitats. Der kom en provst for at overhøre os. Den dag skulle vi have lidt penge med til at solde for. Mine søskende og jeg fik ikke mange ører med, men man kunne da købe noget bare for en to-øre, så det var en slags festdag.

Udflugter var der en gang om sommeren. Vi fra den lille

klasse blev kørt i hestevogne, og den første tur, jeg var med på, var til Jyllinge ved Roskilde Fjord, hvor vi kunne bade. Bagefter spiste vi vore medbragte madpakker. Næste år gik turen til Karlslunde Strand ved Køge Bugt.

Da jeg var ti år, kom jeg i den store klasse. Den kom også på en årlig udflugt, og nu foregik det med tog fra Ballerup Station. Jeg husker ikke rækkefølgen, men Zoologisk Have var vist den første, Tivoli et par gange og så Thorvaldsens Museum og sidst Kronborg Slot. I denne klasse havde den mandlige lærer de fleste timer. Nu gjaldt det de svære fag. Geologi brød jeg mig ikke om. Grammatik, diktat og stil klarede jeg godt. Dengang var karaktererne ug, ug+, mg+, mg og tg. Vi brugte ikke tal.

Vi begyndte skoledagen klokken 8. Mine søskende og jeg havde fire km til skolen. Om sommeren var det jo nemt nok, men jeg husker nogle vintre, som var meget drøje. Vi skulle jo gå, især en vinter i 1928.

I frikvartererne skulle vi være udenfor, dog var der et rum inde, hvor vi måtte være i dårligt vejr, eller når det var vinter. Skolestuerne blev opvarmet med en kakkellovn. Det var lærer Hermann, der skulle tænde op, inden vi kom i skole.

Vi børn skulle også lære at bestille noget uden for skoletiden. Jeg havde siden otte-års alderen slæbt rundt med min lillebror, vi kaldte ham Dengse. En dag, jeg bar på ham, vrælede han i vilden sky. Han ville hverken være oppe eller nede hos mig. Pludselig så jeg en stoppenål sidde i hans lår. Jeg havde siddet og stoppet strømper og sat nålen fast i mit forklæde, og da jeg løfter ham op til mig, får han nålen ind i låret.

Da jeg var ti år, fik vi en lillesøster. Jeg vidste ikke, hvor hun var kommet fra, dengang sagde de jo, at storken kom med dem, men min mor var syg meget længe, så jeg blev sat til at være med til at passe denne lillesøster. Senere skulle jeg passe en lille dreng og pige. Det var jo nemt nok, jeg skulle bare lege med dem, for at moderen kunne

Ledøje Skole 1924. Thora sidder i forreste række som nummer tre fra venstre. Lærer Aksel Hermann står til venstre, lærerinden Ella Petersen sidder yderst til højre og bag hende står Søren Kortsen, sognerådsformand. Foto: Lokalkivet.

passer sit arbejde.

Hjemme måtte vi også bestille noget, vi var med til at luge roer og tage kartofler op. Vi havde køer, grise og heste, men jeg var bange for dem. Jeg turde ikke trække en ko hjem fra marken, jeg troede den ville træde mig i hælen.

Når julen nærmede sig, sang vi julesange og salmer. Der var ikke juletræ på skolen, men i forsamlingshuset blev der holdt juletræsfest, og her fik alle børn en godtepose og en appelsin. Dengang var det kun ved juletid, man kunne købe appelsiner og figner.

En dag i december lavede vi julestads i vores klasse, det var hjerter og kræmmerhuse og flettede kurve af nogle fine spåner, vi havde fået hos en snedker. Der blev også læst julefortællinger, vi kunne købe julebøger gennem skolen. Vi fik hvert år et hæfte, der hed "Ved julelampens skær", som vores far læste op for os. Juleaften i vores hjem var meget beskedent, vi fik ikke julegaver. Vi havde

en moster, der havde et ismejeri i København, hun sendte en dejlig pakke slik til os, vi var jo nu syv børn. En enkelt gang fik jeg en dukke af hende. Da hovedet var af glas, holdt den ikke så længe. Lillejuleaften blev der bagt æbleskiver i de fleste hjem.

Da jeg gik i skole, måtte lærerne godt slå eleverne både med hænder og spanskør. Vores lærer havde en lang pibe, og dens pibespids blev også brugt. Jeg fik to lus-singer i min skoletid, og den sidste havde jeg fortjent. En voksen, som ikke kunne lide vores lærer, havde opildnet mig til at svare næsvist på et spørgsmål, det husker jeg tydeligt. Men jeg har heldigvis også mange gode minder fra min skoletid.

Da jeg var 12 år, kom jeg hjemmefra. Jeg kom til en familie, som havde to små spastiske piger, dem skulle jeg passe efter skoletid. Jeg kørte ture med dem i en træk-vogn, de kunne ikke gå rigtigt eller tale. Jeg badede dem og vaskede deres tøj, og lavede øllebrød til dem om mor-

genen. De boede lige bag ved skolen. Jeg fik ti kr. om måneden for at passe dem, og her var jeg lige til min konfirmation den 6. oktober i 1930.

I den tid jeg gik i skole, skete der en del fremskridt. Der kom flere biler, men de kørte ikke så stærkt. Vi børn var også letsindige dengang. Hvis vi legede nær vejen, kunne vi finde på at løbe ud over vejen for at gøre chaufføren forskrækket. Fy skamme os! Radio og telefon kom også i de år. Den første radio, jeg så, var et krystalapparat. Der var to høretelefoner, så der var kun to, der kunne lytte.

Omkring 1930 fik vi radio i mit hjem. Der blev sendt hørspil, som hele familien sad og lyttede til. Telefoner var der ikke ret mange af. Elektricitet og vand var der heller ikke i alle hjem. På trods af at det var et nyt hus, vi boede i, havde vi ingen af delene. Vand pumpede vi op af en brønd ude i gården, og når vi skulle i bad, blev der båret nogle spandfulde vand ind i bryggerset og varmet op i en gruekedel, så blev vi alle vasket i det. Til belysning havde vi petroleumslamper og lygter til at tage med ud i stalden.

Min tidligste barndom i Sengeløse

Jeg vil fortælle lidt fra tiden, før jeg gik i skole. Jeg husker tilbage til, da jeg var tre år. At jeg var tre år, har min mor og far fortalt mig. Jeg blev alvorligt syg af lungebetændelse, og min far og mor troede bestemt, at jeg skulle dø fra dem. Det gjorde jeg jo heldigvis ikke, men det, jeg husker tydeligt, var lægens besøg, og at nabokonerne kom ind for at se til mig. To af dem lovede mig et stort stykke lagkage, når jeg blev rask, og de holdt ord, jeg fik lagkage.

Omkring samme tid fik vi en søster mere. Der var ikke meget plads i det lille hus. Der var en stue og et kammer. Kammeret var vores bedsteforældres soverum. I stuen, hvor vi sov, far, mor og fire børn, var der to store senge. Vi tre børn sov i den ene, og den lille nye sov hos mor

og far. Desuden var der et spisebord, en bænke og nogle stole. Bedstemor havde en kommode og et sybord, og det måtte vi børn holde fingrene fra.

Dengang var der ingen børnehaver eller fritidsklubber, så børn blev passet af deres bedstemødre. Det blev vi, for vores mor var malkekone. To gange om dagen gik hun ud på en gård for at malke køer. Om sommeren lugede hun roer og tog kartofler op, jeg var tit med. Når hun hakkede roer, kravlede jeg bag efter hende, og hvis der var mere end en plante, skulle jeg pille de overflødige væk.

Der var dog også tid til leg. Da Ida, den nye lillesøster, voksede til, legede vi rigtig godt sammen. I haven var der et lysthus, der var plantet en hæk som en firkant. Her var der bord og bænke, en ideel legeplads. Om sommeren, når der var modne bær, fik vi en kop og lidt sukker af bedstemor, vi legede så, at vi lavede mad.

Om vinteren var vi jo mest inde. Vi havde ikke meget legetøj, men også dengang blev der sendt kataloger ud, dem fik vi lov til at klippe i, det gjorde det ud for påklædningsdukker.

En vinterdag var gadekæret frosset til, det var jo en dejlig legeplads, her var både store og små. En stor dreng tilbød mig en tur på hans slæde, men det var ved at gå rigtig galt, han skubbede slæden ud i en våge, og jeg kom helt under vand. Hvem der hjalp mig op, kan jeg ikke huske, men at jeg frøs, kan jeg godt huske, og jeg turde ikke gå hjem, Der skete ikke noget slemt, da jeg kom hjem, jeg blev hurtigt puttet i seng med en varmedunk.

De store børn var flinke til at tage os mindre med i deres leg. Sommeraftenerne var det mest skjul, og det foregik i hele denne lille landsby, Sengeløse.

Da jeg var fem år, fik vi endnu en lillesøster, hun blev født lige før jul. Derfor kom jeg på juleferie hos en faster, her fik jeg en dukke i julegave, en af de få gaver jeg kan huske, men hvor blev jeg glad, da min far kom og hentede mig en af juledagene.

Hvad genstande kan fortælle

af Anni Agerskov, Smørumnedre

Historisk Forening har gennem årene modtaget mange genstande, men ikke alle har en større medfølgende historie. Det er derfor spændende, når der kan fortælles, hvem genstanden har tilhørt, hvad den er brugt til, og hvordan den er blevet brugt. I 2008 modtog vi af Inger Fischer, Smørumnedre, tre genstande, der hører sammen, nemlig en knaphulstang med inskriptionen A. Fischer, en pren og en syvejledning på et skræddersyet knaphul. I 2005 modtog vi en pressehest, i 2008 et målebånd, en skræddersaks og en rulle hvid ritråd og i 2010 en rulle ægkantbånd, et stykke skrædderkridt, en rulle knaphulssilke og et brev nåle og et nålehus. Alt dette har Inger fået af sin far. Nu var nysgerrigheden vakt. Det kunne være dejligt at få mere at vide mere om Ingers far, derfor fik vi Inger til at fortælle følgende:

Min far, Alex Fischer, blev født den 12. januar 1919. Han var det sjette barn i børneflokket og dermed den yngste. Farmor var blevet alene med børnene og boede først i husvildebarakker i Vanløse. Desværre fik Alex polio, da han var ni måneder gammel. Han blev senere opereret, selv om det var en operation, familien selv måtte betale for. Det ben, der var hårdst ramt, måtte man gøre stift, men han kom til at gå og løbe igen. Familien flyttede senere til Humlebækgade på Nørrebro, hvorfra han har fortalt, at han ofte legede sammen med de andre drenge fra gården bl.a. ved Ladegårdsåen, så på trods af benet fik han en rigtig drengetilværelse. Han lærte at gøre det samme som andre drenge, men han gjorde dog meget hurtigt op med sig selv, at han ikke ville være med til de værste drengestreger, for han var for genkendelig med sit stive ben. Det var nok ikke tilladt at lege ved åen, for den var omgivet af et hegn, som drengene måtte klatre over for at komme ned til den. Der var en mand, der havde opsyn med åområdet, ham kaldte drengene "Åfar". Når han kom, råbte de: "Åfar kommer," og så

løb de og klatrede over hegnet, så hurtigt de kunne. Da Alex blev voksen, mødte han "Åfar," som nu var blevet en gammel mand. "Åfar" genkendte straks Alex og faldt i snak med ham. Her fortalte han, at når han skulle efter drengene, så sørgede han altid for først at komme hen til hegnet, når også Alex var kommet over. Den lejlighed, de boede i, var kun på 1½ værelse, så når familien skulle i seng, skulle det styres stramt. Den, der først skulle op, skulle sove i gangen på en harmonikaseng og måtte derfor gå sidst i seng. Farmor ernærede sig som dameskrædder, for så kunne hun arbejde hjemme og passe børnene samtidig.

Alex bliver skrædder

Alex havde en drøm om at blive urmager, men da han var handicappet, blev det bestemt, at han skulle være skrædder. Han har ofte givet udtryk for, at det var mærkeligt, at man mente, at handicappede skulle være skræddere, for skrædderfaget krævede i virkeligheden, at man var stærk og hurtig. Man skulle både løfte på og sidde med de tunge stoffer, og at løfte et tungt

Fig. 1. Hele skrædderholdet i Illum fotograferet den 14. marts 1946. Ingers far sidder i forreste række til venstre. Foto: Privateje.

pressejern krævede alt sammen muskler i overkroppen, så det var Alex glad for, at han havde. Alex blev en rigtig dygtig herreskrædder, som fik bronzemedalje til sin svendeprøve. Til denne skulle han nok sy en habit for at vise, at han kunne beherske alle teknikker. Han blev udlært på Nørrebro hos en skræddermester Tvilling. Han kom senere til at gå arbejdsløs, og efter en periode fik han ansættelse i skrædderiet i Illum, hvor han arbejdede sammen med mange andre skræddere og tilskærere. På arbejdspladsen fik man ofte angreb af kakerlakker, fordi der var et bageri i samme ejendom. Kakerlakkerne kunne godt lide at

gemme sig i de fugtige presseklæder, så de måtte jages, når de kom frem.

Efter Illum blev han i 1947 ansat i "Depotet", Hærens Monderingsdepot, ved Lyngbyvejens Station. Her var der både et skrædderi, hvor tøjet til officerere blev syet af herreskræddere, og en konfektionsafdeling, hvor "sysveskerne," som kvinderne blev kaldt, arbejdede. De syede til de menige soldater. Her nåede han både 25 års jubilæum og lidt til. Han fik på grund af sin dygtighed mange specialopgaver såsom at sy ridebukser til den gamle konge.

*Fig. 2. Syværkstedet på Hærens Monderingsdepot i 1947. Ingers far sidder som nummer to fra højre uden slips.
Foto: Privateje.*

*Fig. 3. Her er ritråd, knaphulssilke, skrædderkridt, ægkantbånd, nåle, saks og målebånd med mål i halv størrelse på den ene side. Det blev brugt til at tegne mønstre i halv størrelse i faget, tilskæring, på Teknisk Skole.
Foto: Holger Agerskov.*

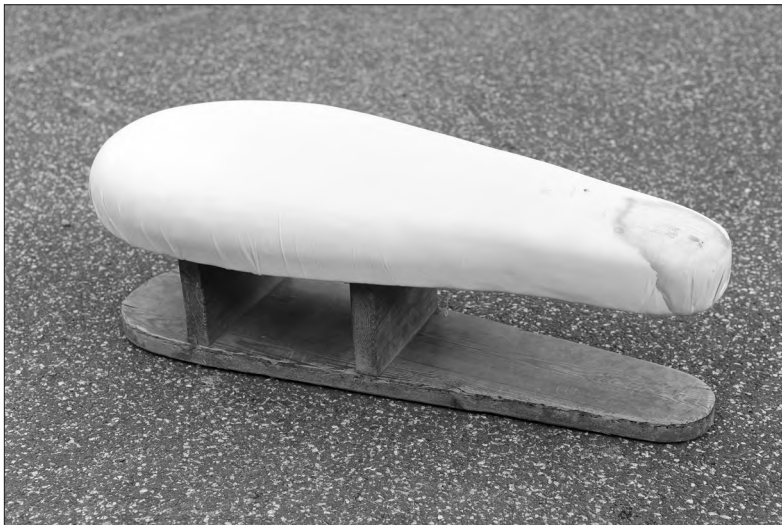

Fig. 5. Pressehesten, det mindre presseføl eller en pressepudd blev brugt, når tøjet skulle presses. Foto: Holger Agerskov.

Fig. 6. Knaphulstang og pren er specialværktøj, som bruges ved professionel knaphulssyning. Se fremgangsmåde på næste side. Foto: Holger Agerskov.

Senere fik han arbejde i Depotet på Den Kongelige Militære Klædefabrik i Hørsholm. Her bestod hans arbejde i, at han skulle se stoffer igennem for fejl. Han var nemlig blevet slidt op af det tunge syarbejde, derfor fik han dette lidt lettere arbejde.

Skrædderen sad altid på bordet, når han syede. Det gjorde han, fordi han på den måde fik den bedste arbejdsstilling. Det store og tunge sytøj faldt ikke hele tiden på gulvet, men hvilede i skødet og på bordet omkring ham. Det meste blev syet i hånden, og der blev aldrig brugt knappenåle. Symaskinen blev ikke brugt til så meget. Pressejernene stod på bordet sammen med klædebørsten, og når man skulle presse, brugte man en pressehest, et presseføl eller en pressepudd som underlag. På fig. 2 kan man se, at man ved hjælp af ringerne afmærkede de linjer, man havde brug for. Det var en speciel slags ritråd, man brugte.

Alex kommer til Vestegnen

Samtidig med at Alex arbejdede som skrædder, underviste han i bogbinding på aftenskole, først Vanløse Skole og Enghave Skole og senere på Parkskolen i Ballerup. Han havde en drøm om, at familien kunne flytte ind i et hus, derfor skulle der spares penge op. I 1953 lykkedes denne drøm, og familien flyttede i hus i Ballerup. Faderen syede selvfølgelig frakker til familien. Nu er det desværre et håndværk, som ikke er så almindeligt mere.

I fars fodspor

Da Inger efter en uddannelse på Håndarbejdets Fremmes Seminarium blev lærer på samme

DET SKRÆDDERSYEDE KNAPHUL.

1. På stoffet, Her uldstof ca. 24x18 cm. er der strøget indlægsmateriale og belægningen er bukket ind og riet ca. 2 mm. og ca. 8 cm. inde.
2. M.F. mærkes op - her 2 cm. inde.
3. Knaphullerne mærkes op med en vinkel - her 2 stk. a' 2 cm.
4. Knaphullerne klippes op, et ad gangen og her med en knaphulssaks.
5. 3 nåle gøres klar:
 1. nål sylsilke.
 2. nål kinesertråd.
 3. nål knaphulssilke.1. og 3. tråd er trukket 3 gange gennem et stk. voks og "tørret af" gennem et stk. stof. Dette forhindrer at tråden snor sig.
6. Sæt dig op på bordet i skrædderstilling. Knaphullet sys mod hullet - fra højre mod venstre.

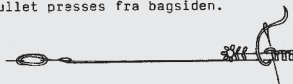
1. nål. Stik ind mellem de to stoflag og ud på forsiden, således at knuden gemmes væk. Kast rundt om knaphullet, hæft og bryd tråden.

2. nål Stik ind mellem de to stoflag og ud på forsiden, således at knuden gemmes væk. Nu hæftes nål nr. 2 i dine bukser ved knæet, - drej tråden rundt om nålen, så tråden er stram, - den bruges som indlægstråd og som rattesnor for hvor der skal sys.

3. nål Der stikkes igen mellem de to stoflag, så knuden bliver skjult - og op lige til højre for "kineseropstikket" knaphullet sys - læg stingene, lige store og med lige stor afstand, hele vejen rundt. I hullet sys i vifte og tråden trækkes opefter. Når der er syet hele vejen rundt, løsnes kinesertråden, trækkes om til bagsiden og hæftes. Kun 3. nål er tilbage og med den lukkes knaphullet - ved at man går ind i toppen af sit første knaphulssting og tilbage til hvor man stak igennem stoffet ved sidste sting. Stik om til bagsiden - og igen frem til forsiden, lige ved siden af - sy et par sting for enden af knaphullet, for at afslutte det. - Omkring disse sting, kastes ca. 3 gange, inden tråden trækkes om til bagsiden og hæftes. En pren eller lign. presses fra bagsiden op gennem det runde hul, for at løfte stingene. Knaphullet presses fra bagsiden.

seminarium, skulle hun undervise i forskellige syteknikker. Hun valgte at lære eleverne at sy et kvalitetsknaphul, derfor blev det et skræddersyet knaphul.

Hun lærte at sy det af sin far, og derefter lavede hun en vejledning i det, og med denne vejledning fulgte knaphulstangen og prenen. Eleverne blev den pågældende dag instrueret i at møde op i lange bukser, for når knaphullet var klippet med tangen, skulle den tråd, der skulle ligge under knaphulsstingene, ligge stramt. Derfor skulle nålen med denne tråd fastgøres i bukserne og strammes op undervejs (se syvejledningen).

Når knaphullet var syet og presset og stadig var lidt fugtigt, skulle prenen bruges til at presse det runde i hullet lidt op, for knaphullet skulle helst stå op. En frakke skulle dengang holde mere end en sæson, derfor blev det gjort grundigt.

Inger Fischers syvejledning udarbejdet til eleverne på Håndarbejdets Fremme, hvor hun underviste i håndarbejde.

Gartneri og grøntsagserhverv i Ledøje siden 1920

Optegnelser fra 1999

af Ejner Jørgensen, Ledøje

Ledøje var tidligere en af Københavnsrådets største landsbyer med mange butikker og adskillige forretningsdrivende. Det var derfor en skuffelse, at byudviklingen fra 1960 kom til at foregå i Smørumområdet langs jernbanen og ikke i Ledøje.

Ejner Jørgensen har udarbejdet en grundig oversigt over de mange erhvervsvirksomheder i Ledøje fra 1920erne – 1950erne. Til adskillige af disse er der desuden udarbejdet uddybende beskrivelser. Vi har valgt at bringe afsnittet om gartnerier og grøntsagserhverv i dette Årsskrift.

Ejner Jørgensens samlede erindringer opbevares på Lokalarkivet, og alle interesserede kan få adgang til disse ved henvendelse til Lokalarkivet.

Råbrovej 35 var det første gartneri i Ledøje, og det var kun blomster. Familien Svendsen har drevet det i tre generationer og selv kørt til Københavns Grønttorv. Den sidste var Christian, som stoppede for nogle år siden, og det var hans bror Frank, som hentede blomsterne i kommission til Grønttorvet i København, som indtil ca. 1965 lå på Israels Plads og siden har været på Retortvej i Vigerslev.

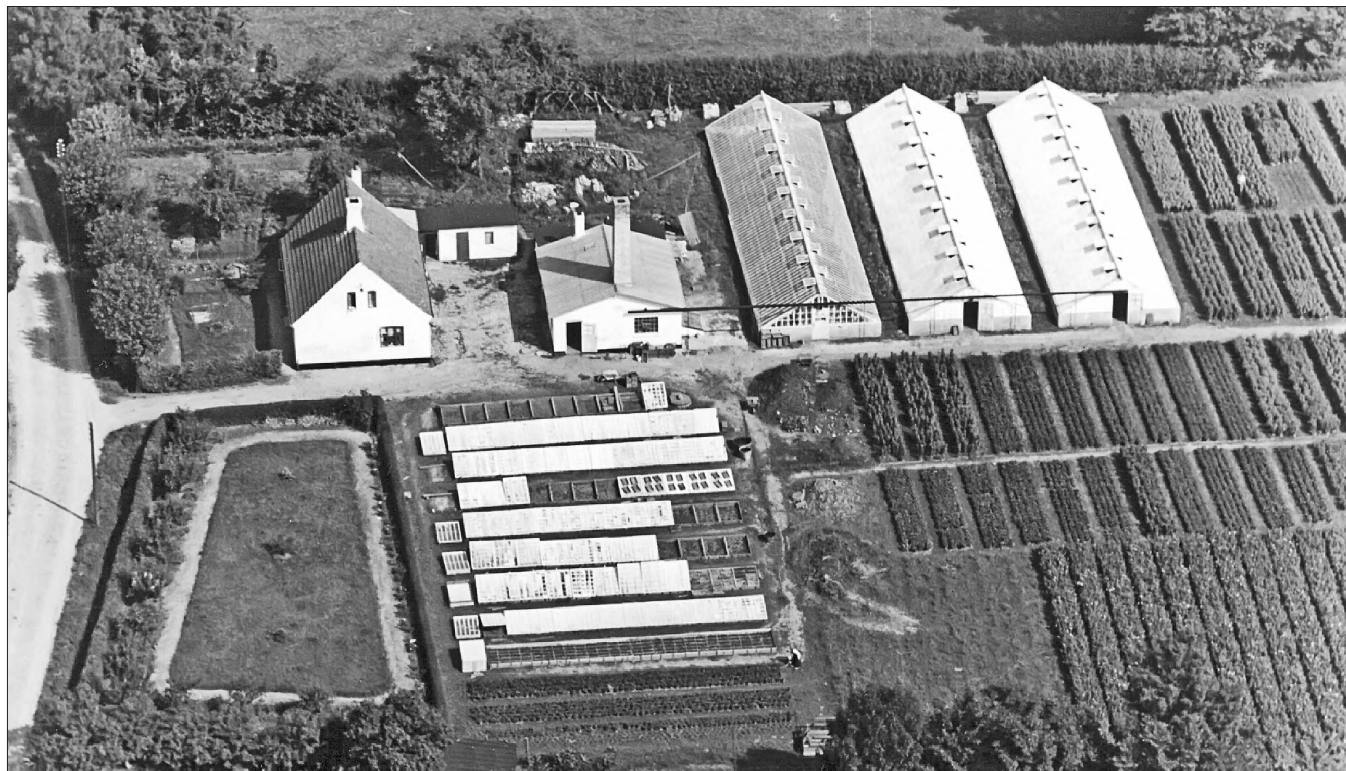
Peter Jørgensen, Stavnsbjerggaard, Risbyvej 12, flyttede herud fra Amager i 1926 og dyrkede grøntsager i 55 år og kørte dem selv til Grønttorvet.

Efter Ledøjegaardens brand og udstykning i 1937 blev det til, at to gartnere startede på Råbrovej med drivhuse og fem tønner land hver med agurker og tomater og grøntsager, som de også selv kørte til København. Det var Aage Grønborg i nr. 62 og Gunner Schmidt Larsen i

nr. 60. På selve Ledøjegaardens tomt blev der også bygget et lille gartneri af en Jessen, som senere solgte til Norup Nielsen, de kørte også til København med hest og vogn.

Først i årene under krigen kom der endnu en fra Amager herud, Anders Lindgreen. Han kom dog via Pederstrup og flyttede ind på Højgaard, som lå på Nordre Gade nr. 8. De dyrkede også grøntsager og kørte selv til København i mange år. Højgård er nu revet ned.

Der, hvor Gravertoften er nu, Ledøjetoften 35, lå også et blandet blomster- og grøntsagsgartneri. Det blev bygget sidst i 1940'erne af en Hertsdal, som efter få år solgte til Laurits Larsen, der kom fra Herlev, han kørte også selv til København. Han blev syg og solgte jorden til udstykning.

Gartneriet på Råbrovej 35 fotograferet 1939. Foto: Lokalarkivet.

Om Risbyvej 4 kan jeg huske, at der i 1930 boede nogle gamle mennesker, som lavede lidt smågrønt og sommerblomster. De solgte det omkring 1940 til Valdemar Johansen, som satte lidt drivhus op og havde mistbænke til tidlige gulerødder, radiser og meloner, og samtidig kørte han noget kommission til Grønttorvet. Jorden var noget af det, der nu er Haretoften.

Risbyvej 59 var et stykke jord fra en stor gård i byen, Risbygaard, nuværende Tivoligaarden, der blev udstykket i 1945 af en landinspektør Oltmand. Udstykningerne, der blev solgt, var fra en halv til fem tønder

land. Nr. 59 var en af de største. Det var Svend Jepsen, der startede et gartneri og havde det en otte til ti år og derefter en persillesnedker, John Hansen, som kun var der nogle få år. Derefter kom Niels Kvist, som stadig er der. Han har sendt sine varer til København med kommissionær.

Risbyvej 53, ejet af Andreasen, var et mindre sted med gartneri, men det var dog så stort at de kunne leve af det.

Risbyvej 29 var en jordlod fra Laurits Madsen, Nordre Gade nr. 6 på ca. fem tønder land. Den blev købt af en

Lauritsen i 1950. Han havde mest blomster som han sendte til København. Ved siden af blev han graver ved Ledøje Kirke sidst i 1960'erne til midt i 70'erne, hvor han blev syg og solgte til A. Lindhart. Han drev det videre med blomster og udplantningssommerplanter, men han kørte til Roskilde Torv.

Risbyvej 24 var et husmandssted på ca. 15 tønder land, som Carsten Svendsen, en bror til Christian Svendsen, Råbrovej, og Maud Klinke købte sidst i 1950'erne. De byggede drivhus til blomster, som broder Frank også hentede til København. Carsten blev syg og måtte holde op, så sønnen Kenneth overtog det og har siden drevet entreprenørvirksomhed her.

På Margrethelund 3 har der også været dyrket grøntsager. Karl Eskildsen købte det i starten af 1940'erne. I begyndelsen kørte han selv til København, senere hentede en kommissionær varerne. I 1988 solgte han det til Lis, som nu har en stor rideskole med ca. 50 heste.

Erik Larsen havde et sommerhus og et stykke jord nede bag ved borgmester Jens Jørgen Nygaard. Her lavede de en del afskårne blomster af stauder og sommerplanter til København, og det gjorde de i mange år lige til deres sidste dage.

På Øbakkevej 9, lige bag børnehaven, blev der også i nogle år fra ca. 1950 drevet grøntsager på en sydskråning, der var egnet til mistbænke. Det var Hans Hansen, som havde lejet jorden af Øbakkegård.

Johannes Nielsen (Mollerup), Landro, Nybøllevvej nr. 13 (se Årsskrift 2001), lavede også grøntsager ved siden af lidt landbrug, til sidst var det nærmest til dørsalg hjemme.

Og de sidste, der er aktive grøntsagsdyrkere i Ledøje, er Erik og Lilly Hansen, også Nybøllevvej. I nr. 17 kan man købe alle slags grøntsager. Der er priser på det hele, og man kommer selv pengene i en æske. Det er altid friske varer.

Og så er der to pænt store drivhusgartnerier tilbage, det ene er på Højtoftegaard, Ledøje Bygade 19. Det blev startet af en fru Hansen, der kom fra Brøndby. Hun drev det sammen med datteren og svigersønnen, Birgit og Jørgen Møller Mortensen, der dengang ejede Gersagergaard på Råbrovej. Det var hovedsageligt løgplanter, man arbejdede med, men efter en del år måtte de stoppe, for Jørgen kunne ikke tåle løgsaften på sine hænder. Da fru Hansen var blevet en ældre dame, solgte de Højtoften til B. Andersen, Risby, som havde et dejligt gartneri der. Det skulle på et tidspunkt jævnes med jorden, fordi alle ejendomme uden om Risby blev opkøbt og underlagt Vestskoven som rekreativt område. Derfor sikrede han sig Højtoften, så han efterhånden kunne flytte sine kulturer, som bestod af forskellige slags roser, som blev drevet og stadigvæk drives i drivhus.

Det andet drivhusgartneri er ude på Nybøllevvej 16. Det er noget af jorden fra Laurits Madsens gård på Nordre Gade. Den blev nedlagt som landbrugsejendom. Jorden blev købt af O. Christensen, også en amagerfamilie. De byggede en stor bolig og drivhuse. Jeg tror, det var roser, han havde. Han havde også sin egen flyvemaskine og startbane. I 1987 solgte han til Harry Vesterager, som kom inde fra Vestegnen. Han havde agurker og tomater i starten, men det kunne ikke løbe rundt. Nu laver han sommerblomster til eksport, og om vinteren opbevarer han planter og træer, som ikke kan tåle vinteren udendørs. Dem passer han og konen alene. ”Det er vores hobby,” siger han.

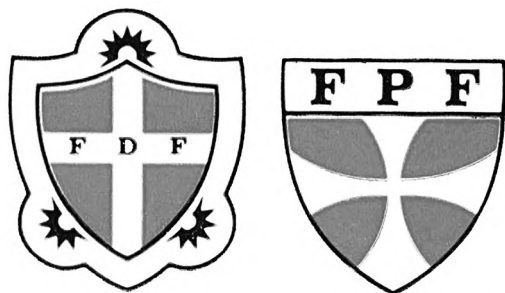
Gartnerier langs Råbrovej 1975. Midt i billedet Gersagergård. Foto: Lokalarkivet.

Ledøje, den 21. juli 2000

Siden afslutningen på min beretning om gartnerier i Ledøje er der dukket et nyt op på Råbrovej 58, Jordbærgården, med frilandsgrøntsager, frugt, bær, og også selvpluk af jordbær. Det er til dørsalg meget af det.

FDF Ledøje-Smørums historie

af Poul Jacobsen, kredsleder 1977-1983

Opstart af FDF/FPF i 1977

Den 3. marts 1977 blev det nuværende FDF Ledøje-Smørum startet op ved et møde på Boesagerskolens lærerværelse.

Det blev oprettet som en kreds under det, som den gang hed FDF/FPFs Landsforbund, eller Frivilligt Dreng- og Pige forbund. Landsforbundet gjorde en målrettet indsats for at starte arbejde for børn og unge, hvor der var behov og muligheder. I Ledøje-Smørum Kommune var der i 1960-erne og 70-erne en stærk byudvikling, hvor mange unge familier bosatte sig i de nye parcelhuskvarterer. Dette afspejlede sig også i et stærkt stigende børnetal med behov for tilbud om fritidsaktiviteter.

FDF/FPFs Landsforbund var opdelt i distrikter, og Ledøje-Smørum Kommune hørte under Harrestrup Distrikt, som også omfattede Ballerup, Herlev og Værløse kommuner. En af distriktsledelsens opgaver var at styrke arbejdet i de lokale kredse og hjælpe til, hvor der kunne være mulighed for at starte og drive et arbejde

for børn og unge.

På et tidspunkt i efteråret 1976 blev jeg, Poul Jacobsen, opsøgt af Jens Olesen, den senere kordegn i Ledøje-Smørum Pastorat. Han var sekretær i ledelsen for Harrestrup Distrikt, og da han kendte mig fra anden sammenhæng, var det blevet hans opgave at spørge, om jeg ville være med til at etablere en ny FDF/FPF kreds i Ledøje-Smørum og påtage mig opgaven som kredsleder.

Det var en henvendelse, som gav anledning til nogle overvejelser for mig og min familie. Selv om jeg nok ikke havde det fulde overblik over, hvad det ville indebære, hvis jeg sagde ja, var jeg klar over, at det ville kræve en hel del tid, og at det ville påvirke tilværelsen for vores familie i nogle år fremover.

Vi havde selv tre børn i alderen 2-6 år, og når det endte med, at jeg sagde ja til opgaven, var det også ud fra den tankegang, at hvis man gerne ville have sådanne muligheder for sine egne børn, måtte man også være villig til at bruge tid og kræfter på at realisere det.

En anden vigtig grund til, at jeg vovede at sige ja, var, at vi havde et godt netværk af unge familier, der tænkte på samme måde, og som var villige til at gå ind i opgaven som ledere. Vi var nogle unge par, der i en del år havde sunget i et sangkor inde i København, og som kendte hinanden derfra. Da nogle havde bosat sig i Ledøje-Smørum Kommune, fulgte flere efter, og da vi fik talt sammen, kunne tanken om en ny FDF/FPF kreds realiseres. Nogle af dem, der var med fra starten, bor stadig i kommunen, mens andre er fraflyttet.

Selv om det er voveligt efter så mange år at nævne navne med risikoen for at glemme nogle, vil jeg dog nævne

På Juelsølejren ved Silkeborgsøerne samles FDF/FPF fra hele landet til sommerlejr. Foto: Privateje.

ledere, som var med fra starten: Ud over undertegnede, Poul Jacobsen, og min hustru, Inga, var der Anne Grethe og Ole Strømme, Grethe Jacobsen, Birthe og Svend Erik Simmelsgaard, som flyttede omkring 1980, Tage Beck Jørgensen, en ung studerende, der boede hos Stella Sørensen, Hegnskær, og som var en bror til Birthe Simmelsgaard. Tage Beck Jørgensen blev senere generalsekretær for FDFs landsforbund.

Forud for opstarten den 3. marts 1977 havde de nye ledere været på kursus, og landsdelssekretær Mogens Bondenhoff skulle medvirke ved det første møde. Der var også sørget for presseomtale, og allerede inden mødet havde vi haft henvendelser fra omkring 25 børn, der gerne ville komme, så vi var meget spændte.

Fremmødet af børn og forældre viste en stor interesse,

og vi måtte oprette ventelister for at kunne styre udviklingen og klare behovet for ledere. Det blev en meget fin aften med mange positive tilkendegivelser over for den nye FDF/FPF kreds.

Der havde tidligere været FDF i kommunen, men kredsens aktiviteter var indstillet omkring 1969-70. Sognepræsten, pastor Niels Zeuthen, havde til sidst stået temmelig alene med at holde liv i kredsen, og i en periode kom der ledere fra bl.a. Skovlunde for at hjælpe til.

Pastor Niels Zeuthen var også mødt frem til mødet den 3. marts, og han kunne overdrage en fane fra den gamle kreds. Desuden afleverede han en sparekassebog på en konto i "Den sjællandske Bondestands Sparekasse" lydende på FDF Ledøje-Smørum. Dagen før var spare-

I lejrens "Salon mare natal" kan man få udført "Græsk massage", som dog er udsolgt, "Hårvask med tyrkisk massage" til meget billige priser og ikke mindst "Manicure – 10 sorte fingernegle". Foto: Privateje.

kassebogen blevet gjort op, og Pastor Zeuthen afleverede bogens indestående kr. 2.300,39 til den nye kreds som en kærkommen startkapital.

Der var det særlige ved sparekassebogen, at der var tilknyttet et mærke, som kontohaveren skulle oplyse for at hæve på bogen. Mærket var: "S S S", og vi fik oplyst, at

det stod for "Sigurd Sørensen Stangkær", som var Stella Sørensens afdøde mand. Det gav stof til respektfuld eftertanke. Pastor Zeuthen bemærkede med tilfredshed, at den nye kreds også ville optage piger i modsætning til den gamle kreds, som kun var for drenge.

Ledende skoleinspektør, Axel Kastруп, og borgmester,

Eigil Paulsen, var også til stede, og sammen med gode ønsker for den nye kreds afleverede borgmesteren en check på kr. 500 som hjælp til at komme i gang. Der var også gaver fra Harrestrup Distrikt og fra FDF-kredsene i Ballerup, Herlev og Skovlunde.

I øvrigt havde ledere fra de nævnte kredse og fra distriktet sørget for, at dagen, den 3. marts, blev markeret på en ganske særlig måde ved daggry. De mødte nemlig op kl. 6.30 på vores adresse i Tulipanhaven med truttende FDF-messingblæsere og morgensang. Vi havde dog fået et praj i forvejen og forstod, at det betød morgenkaffe til de fremmødte. Hvis man spørger boghandler, Lasse Mæhle i Ballerup, om han kan huske den morgen, så får man et bekræftende svar. Det var for os en særlig oplevelse, som normalt hører til ægteskabelige jubilæer. Dette indslag vakte da også en berettiget undren hos naboer, som ikke rigtig kunne få det til at passe med de faktiske forhold i vor familie. Alligevel indbragte det senere på dagen en æske chokolade, som blev påskønnet ved et senere ledermøde.

Den første bestyrelse

Den 31. marts 1977 blev der holdt konstituerende bestyrelsesmøde hos kredslederen, Tulipanhaven 24.

Bestyrelsen bestod af: Forældrerepræsentanter: Hans Lindberg Christensen og Ole Aktor Nielsen, menighedsrepræsentant Peder Emil Jensen, kredsleder Poul Gerhardt Jacobsen, lederrepræsentant Anne Grethe Strømme. Desuden var Pastor Niels Zeuthen indsuppleret medlem af bestyrelsen.

Distriktsleder for Harrestrup Distrikt, Henning Kolling deltog i mødet.

Hans Lindberg Christensen blev valgt til formand og Peder Emil Jensen til kasserer.

På mødet blev der underskrevet en overenskomst med

FDF/FPFs Landsforbund, som i hovedtræk gik ud på, at kredsens arbejde ville blive drevet i overensstemmelse med landsforbundets grundlov og vedtægter. En vigtig del af formålet var at møde børn og unge med evangeliet om Jesus Kristus, og der skulle være en tilknytning til den lokale sognekirke.

Kredslederen oplyste, at der pr. 31. marts var 31 indmeldte børn og syv voksne ledere i kredsen. Det blev besluttet:

- at kredsleder og formand skulle tage kontakt til kommunen for at finde egnede mødelokaler,
- at kredsen allerede i 1978 skulle tilmeldes Børnehjælpsdagen i Storkøbenhavn.

Det sidste blev indledningen til et samarbejde med DDS, Kong Svend og LSB om at arrangere Børnehjælpsdage lokalt i kommunen.

Mødelokaler

Som mødelokaler for de ugentlige møder fik kredsen fra starten tildelt nogle klasselokaler i Boesagerskolens Blok C. Det var absolut ikke optimale forhold. Det betød, at lederne skulle medbringe alt, hvad der skulle bruges ved møderne, og at intet kunne efterlades, når de tog hjem. Ud over materialer til aktiviteterne måtte lederne ofte medbringe og opbevare børnenes halvfærdige arbejde hjemme hos sig selv. Der skulle virkelig engagement og tålmodighed til for at fungere som leder under disse forhold, og for den nystartede kreds var deres indsats afgørende. Det hjalp lidt, da kredsen efter ansøgning fik bevilget et stålskab, som blev placeret på gangen.

Det var heller ikke uproblematisk i forhold til skolens lærere og elever at være fælles om lokaler. Vi kendte nogenlunde skolens forventninger til, hvordan lokalerne skulle efterlades, men ofte passede dette ikke med situationen, når vi kom til lokalerne efter skoletid.

Fra indvielsen i oktober 1994 af kredshuset ved Hindbærvangen. Bemærk hoppepuden til venstre, som FDF selv fremstillede og derefter lejede ud med fortjeneste i flere år. Foto: Privateje.

I efteråret 1979 flyttede Ungdomskolens klub ud af kælderlokalerne under Blok A på Boesagerskolen, og i begyndelsen af 1980 fik FDF mulighed for at overtage disse.

Ved en stor indsats af forældre og ledere blev lokalerne sat i stand, og kommunen betalte materialerne samt en del inventar. Det var en stor forbedring i forhold til at benytte klasselokaler, og det gav også mulighed for opbevaring af lejrmateriel, som var blevet nødvendigt, efterhånden som større børn var med på lejrene med overnatning i telte.

Den 7. marts 1981 blev der holdt reception i de nyindsatte lokaler, og mange fandt vej til kælderen den søn-

dag eftermiddag og skrev deres navn på ”Det gyldne skind”. FDF/FPF havde disse lokaler frem til 1994, da man kunne flytte ind i det nye kredshus i Hindbærvangen.

Krogen

FDF har med forkærlighed lavet udendørs aktiviteter, og især for de større børn er det en udfordring at komme ud og opleve naturen på alle tider af døgnet. For at få mulighed for sådanne aktiviteter, havde FDF allerede i april 1979 lejet ca. to tdr. land jord (godt en ha.) af Thomas Krog, Boesagergård. Denne aftale er et godt eksempel på, at mange støttede op om FDFs arbejde

En hyggestund på sommerlejren i Sorø 1991. Grith fletter Karinas hår, mens Marie og Malene spiller kort. Overnatningen foregår i telt for piltenes vedkommende, mens de yngste sover i hytten. Væbnerne, de ældste i FDF, er dette år på landslejr ved Julsø. Foto: Privateje.

med børnene.

Aage Jacobsen, gartneriet "Rosenlund", kendte vort ønske om et stykke jord i nærheden af Boesagerskolen, og han havde jord, der stødte op til Thomas Krogs marker. De to havde indbyrdes afklaret, at FDF kunne leje det omtalte areal for 1000 kr. om året. Det var favorable vilkår, og lederne kunne benytte det som en mulighed i forbindelse

med møderne i vore lokaler på Boesagerskolen.

Af tre grunde måtte jordstykket hedde "Krogen". Rent fysisk var det et hjørne, en krog af marken, som var omgivet af træer på de to sider. Det var også en "hygekrog" med gode muligheder for FDF-aktiviteter, og endelig var der associationer til ejerens navn.

I forbindelse med en "Plant et træ" kampagne i 1984

fik FDF med tilskud fra Carlsberg Fonden plantet en del træer på arealet. Det gav bedre muligheder end en flad mark uden beplantninger. "Krogen" var til dels sammenfaldende med det areal, som Smørum Naturskole nu (2009) benytter ved Smørum Parkvej med adressen "Krogen 2B". FDF disponerede over "Krogen" frem til 1995, da man var kommet på plads i det nye kredshus med mulighed for at komme ud. For de mange børn, der var med i FDF i årene 1979 til 1994, indtager Krogen en stor plads i erindringen.

Børnehjælpsdagene

Som nævnt blev det besluttet allerede på det første bestyrelsesmøde i den nye kreds, at man skulle tilmelde sig Børnehjælpsdagene i Storkøbenhavn.

Det faldt ret naturligt, for et af bestyrelsesmedlemmerne, Ole Aktor Nielsen, havde været FDF'er i Ordrup og havde der været involveret i aktiviteter i forbindelse med Børnehjælpsdagene. Allerede i foråret 1977 solgte Ledøje-Smørum FDF/FPF Lillebrorlodder. Det blev organiseret og afregnet gennem forbindelsen til Ordrup, men efter at vi havde skrevet et brev til Kong Svend Spejderne, Ulla Frederiksen, om vore tanker vedrørende Børnehjælpsdagene, blev der i efteråret 1977 oprettet en lokalkomite nr. 50, som i starten havde FDF og Kong Svend Spejderne som medlemmer. Senere kom LSB til, og de tre foreninger eller organisationer udgør stadig Børnehjælpsdagens Lokalkomite nr. 50.

Børnehjælpsdagens historie gennem de mange år er nok til et kapitel for sig. Det årlige salg af Lillebrorlodder, aktiviteter ved Hallerne over flere dage med kæmpeloppemarkeder, bankospil og festlige aktiviteter for børn blev i mange år en væsentlig indtægtskilde for de tre organisationer. Det var en stor hjælp til anskaffelse af lejrmateriel og dækning af udgifterne ved ture og aktiviteter.

Organisatorisk var det en temmelig stor opgave at planlægge og afvikle børnehjælpsdagene. Rigtig mange voksne var involveret og gjorde en kæmpeindsats. Hvorfor? Jo, de kunne se et formål, og så kunne de også lide samarbejdet og stemningen. Alt dette havde så også som sidegevinst, at vi var en masse mennesker, lokale borgere, som på den måde lærte hinanden at kende. Vi fik en form for netværk, som er godt for den enkelte, men også for funktionerne i et lokalsamfund.

Forældre Støttekredsen

Det var fra starten et fast punkt på dagsordenen ved bestyrelsesmøderne, at vi skulle arbejde for, at FDF kunne opnå egne mødelokaler eller måske en lejrhytte. Økonomisk syntes det umiddelbart at være en drøm, der ikke kunne realiseres. Vi var på det rene med, at der skulle skaffes mange penge, for at det kunne blive virkelighed, og hvor skulle de komme fra?

Ud over en flok entusiastiske ledere var der imidlertid en masse forældre, som gerne stillede op, når der var brug for hjælp på lejre og i forbindelse med større aktiviteter som f.eks. julebasar. Det viste sig, at en del af disse forældre kunne se en opgave i at arrangere indtægtsgivende aktiviteter, som på sigt kunne tilvejebringe et økonomisk grundlag for større anskaffelser.

I referatet fra et bestyrelsesmøde den 26. november 1979 er det noteret, at forældre kredsen afholder bankospil på Balsmoseskolen, og at det efter en dårlig start er begyndt at give overskud. Bestyrelsen bevilgede 1000 kr. til forældre kredsens arbejde.

Senere gik pengene den anden vej, for over en årrække blev bankospil en væsentlig indtægtskilde, og efterhånden syntes drømmen om eget kredshus at være inden for rækkevidde.

Mens jeg skriver dette passerer i erindringen en lang række af forældre og andre, som i disse år gjorde et stort

Væbnerne er på vej til landslejr ved Julsø i 2001. Bagagen fragtes i kærre, og væbnerne vandrede til lejren ligesom 12.000 kammerater fra hele landet. Martin Dalsgaard, leder, ser til, at alt er vel. Foto: Privateje.

arbejde, og som ved deres indsats skabte gode økonomiske muligheder og rammer for kredsens aktiviteter.

Da bankospil efter nogle år blev underlagt ændrede regler, var det en mere tvivlsom "forretning", og på et tidspunkt blev det besluttet at stoppe de ugentlige spil. Når der i forbindelse med Børnehjælpsdagene hvert år holdes bankospil i hallen, er det for en stor del det gamle erfarne "mandskab", der træder til og sørger for en "professionel" afvikling.

I 1981 blev forældre kredsen etableret som en selvstæn-

dig forening, "Ledøje-Smørum FDF/FPF, Forældre kredsen" Støtteforening. Det første regnskabsår var 1. maj 1981 – 30. april 1982.

I Støtteforeningens vedtægter blev der fastlagt retningslinjer for, hvordan der kunne ydes økonomisk støtte til kredsens aktiviteter med børn og unge, og hvordan opsparede midler kunne anvendes.

Det blev også Støttekredsen, som påtog sig at fremstille en hoppepude. Det skete efter oplæg og vejledning af en af lederne fra Skovlunde FDF, Jan Cordes, som havde

prøvet det før, og som skaffede materialet til hoppepuden. I nogle år blev den lejet ud, og Støttekredsen forestod transport og vedligeholdelse i den forbindelse. Den store, røde hoppepude blev kendt og prøvet af mange børn i Ledøje-Smørum, når den blev sat op i forbindelse med Børnehjælpsdagene og til stor fornøjelse for kredsens egne børn ved forskellige arrangementer.

Kredshuset

Selv om FDF i årene 1980 – 1994 havde ”egne” lokaler under Blok A på Boesagerskolen, var ønsket om et kredshus med umiddelbar adgang til udendørs arealer intakt. For lederne var det efterhånden meget utilfredsstillende, at der ikke var udsigter til at komme op af kælderens. Kredsen var hele tiden i kontakt med kommunen for at finde en mulighed, og det gjorde også indtryk på politikerne, at vi med Støtteforeningens indsats havde fået mulighed for at komme med et økonomisk bidrag, der var til at få øje på.

Jan Cordes, lederen fra Skovlunde, der havde været behjælpelig med fremstillingen af hoppepuden, var arkitekt. Han tegnede sammen med en anden arkitekt, der også var involveret i FDF, et forslag til, hvordan vort kredshus kunne se ud og indrettes.

Når der skulle findes en egnet grund, hvor et kredshus kunne opføres, var det vigtigt, at det kom til at ligge rimeligt centralt i forhold til boligområderne, og at der var taget hensyn til trafikikkerheden for børnene.

Kommunens tekniske forvaltning kom med nogle forslag til placering, og interessen samlede sig om grunden i Hindbærvangen, hvor kredshuset nu ligger.

FDF kom altså med skitsetegning til et hus og tre til fire hundrede tusind, som kunne indgå i byggesummen. På det grundlag blev der lavet en aftale om, at kommunen stillede grunden til rådighed og forestod opførelsen af det hus, vi havde fået tegnet. FDFs økonomiske mid-

ler skulle gå til anlæg af grunden omkring huset med flisebelægning og til lamper og inventar i huset. Opførelsen af selve huset blev finansieret af kommunen, og det var stort set færdigt i foråret 1994.

Aftalen omfattede også, at kommunen blev ejer af huset og påtog sig vedligeholdelses- og driftsudgifterne, mens FDF fik brugsret over huset i ti år.

Hele forløbet er et godt udtryk for samarbejdet mellem kommunen og en privat interesseorganisation om at skabe gode rammer for de mange børn, der havde deres gang i FDF. Blandt politikerne, og her vil jeg især nævne, at hos Elin Jakobsen, Erik Ziegler og John Petersen, var der stor vilje til at imødekomme de rimelige ønsker om at komme op fra kælderen under Blok A. Det indgød også respekt, at FDF kunne stille med betydelige økonomiske midler, og hele forløbet passede fint til tanken om, at kommunen kunne yde hjælp til selvhjælp.

Den daværende kredsleder for FDF, Jan Madsen, var en ihærdig og drivende kraft i hele processen med at holde gang i dialogen med kommunen. Han agerede meget målrettet og bevidst om, at nu var der muligheder, som skulle udnyttes.

Igen bør det nævnes, at de mange forældre, som i årenes løb var aktive i Støtteforeningen, havde tilvejebragt det økonomiske grundlag for at gennemføre projektet med et kredshus. Deres indsats kan dårligt påskønnes nok.

Den 20. august 1994 blev det markeret ved en reception, at FDF havde overtaget det nye kredshus. Blandt gæsterne var også nogle af de politikere, som havde været med til at virkeliggøre drømmen, og de gav udtryk for tilfredshed med resultatet af det fælles projekt.

På lejr med FDF

Når FDFs historie skal fortælles, må der naturligvis også være et afsnit om de talrige møder, ture og lejre, som har dannet rammen om spændende oplevelser for

så mange børn og unge.

Allerede sommeren 1977 – fire måneder efter kredsens start – var vi på sommerlejr med 35 børn og 11 voksne ledere og tanter. Det var sammen med andre kredse på landsforbundets område ved Julsø.

Året efter havde vi 120 med på indianersommerlejr ved Aulum, og billeder fra lejren viser børn, der virkelig lever sig ind i tilværelsen som indianer.

I 1979 var det en vikingesommerlejr ved Hald Sø syd for Viborg, og sådan kunne vi nævne en hel stribe af lejre forskellige steder i landet og de særlige oplevelser, der knytter sig til hver lejr.

De store landslejre ved Julsø, hvor 12–15.000 unge var samlet, har naturligvis været en særlig oplevelse. Her var man del af et stort fællesskab, og her blev der knyttet mange venskaber og forbindelser mellem unge fra forskellige dele af landet.

De første år kunne vi rejse gratis med DSB, og derfor var det også økonomisk overkommeligt at rejse på lejr i Jylland. For mange børn var det at rejse med tog noget nyt og i sig selv en oplevelse. Ofte var der også andre FDF-kredse med tog og færger, så det kunne nogle gange være svært for lederne at holde styr på hvem af de blå børn, de skulle sørge for at få af toget det rigtige sted. Lederne fremstillede derfor et rødt tørklæde med sort stoftryk til alle børn og ledere, og det skulle bæres på rejsen. Det hørte ikke lige med til forbundsdragten, men det var en stor hjælp for både børn og voksne, så de vidste, hvem de hørte sammen med.

Det helt afgørende for kredsens arbejde har altid været ledernes engagement og vilje til at bruge deres tid på at være sammen med børnene. Men lederne skal også kunne indgå i et lederfællesskab, hvor man må kunne lide at være sammen. Der var gode muligheder for at komme på lederkursus, som også kommunen gav tilskud til. Det at komme sammen med ledere fra andre

kredse var inspirerende og gav nye ideer til aktiviteter med børnene.

Afsluttende bemærkninger

Når jeg sagde ja til at skrive FDFs historie, var det med nogen betænkelighed, og undervejs har jeg ind imellem spurgt mig selv, om jeg nu huskede at få det væsentlige med. Jeg må naturligvis skrive om det, som har en stor plads i erindringen hos mig selv, fordi jeg på en eller anden måde var involveret. Jeg er så også bevidst om, at historien ville blive vægtet på en anden måde, hvis den skulle fortælles af nogen af de ledere, som har brugt så megen tid på ugentlige møder med børnene, ture og lejre. Jeg er også klar over, at den historie, jeg har fortalt om FDF, ikke har meget at gøre med de minder, som mange børn i Ledøje-Smørum bærer med sig om dejlige og spændende oplevelser med kammerater.

Mange ting har ændret sig i samfundet gennem de 33 år, der er gået siden starten i 1977. Som eksempel kan jeg nævne, at vi sad og skrev breve, medlemslister m.m. på maskine med så mange gennemslag, som vi kunne proppe i maskinen, og det blev ikke pænt, hvis man skulle til at rette. Nu foregår kommunikationen med elektroniske hjælpemidler pr. mail og via hjemmeside. FDFs nyere historie har jeg ikke så indgående kendskab til, men jeg bemærker, at nuværende kredsleder, Jesper Nielsen, var et af de første børn, vi optog som medlem i 1977.

Det er mit håb, at FDF Ledøje-Smørum også i årene fremover vil være et godt tilbud til børn og unge om gode og sunde fritidsaktiviteter og spændende oplevelser.

Gadekærfest i Ledøje 1960

af Bent Jespersen, Ledøje

Den 10. og 11. september 1960 var der fest omkring Ledøje Gadekær. Det begyndte i 1959 med at nogle borgere talte om at lave en ungdomsklub i Ledøje. Det var Oscar Rosell, Viggo Henningsen, Thorkild Dige og jeg m. fl. Der blev samlet mange unge, og i København besøgte vi et par klubber oprettet af politiet for at se, hvordan de fungerede, og hvad der blev lavet. Vi havde kontaktet kommunen, og da skolen i Ledøje blev lukket i 1959, fik vi lov at bruge et klasseværelse. Det blev indrettet med bordtennis, arbejde med løvsav og maling af diverse ting. Desuden blev der snakket og ikke mindst spillet den tids musik.

Der blev snakket meget om at udvide aktiviteterne, men der skulle jo penge til. Den ene ting, der blev besluttet, var at lave en dilettantforestilling i forsamlingshuset. Stykket hed "Min kone spørger", og det blev morsomt for både aktører og publikum. Den anden ting var at afholde en gadekærfest.

Kommunen solgte skolen i foråret 1960, så vi stod nu uden lokale, men vi fik hjælp af pastor Zeuten, som stillede et konfirmationslokale til rådighed. Tilsagnet kom på et møde i forsamlingshuset. Der var stor interesse for klubarbejdet, og der blev valgt en bestyrelse: sognerådsmedlem Karen Olsen, Birthe Pedersen, pastor Niels Zeuten samt mig som formand og Viggo Henningsen som daglig leder. Gadekærfesten blev også debatteret, så det var bare med at komme i gang. Vi fik indhentet de forskellige tilladelser hos politi og kommune med enkelte forbehold. Vi fik trykt lodsedler á en krone,

GADEKÆR-FEST
1960
10.-11.
Sept.

LØRDAG

KL. 16,00
Festlæden Åbør.
STÅRLÅBNING
i Gadekær. Poliklens-
optaktjaller.

KL. 16,30
LEDØJE KIRKE
rundt med vej-fest.

KL. 17,00
FOLKEDANS
"Dansk Vandretug".

KL. 19,00
Køret Illumineres.
ASFALTBAL
på pladsen.
"GAMMELDAYS"
i Forsamlingshuset.
Optræden.

KL. 21,00
MODEPVSNING
Manneque Åbe West.

SØNDAG

KL. 14,00
FODBOLD
Måls-Ledøje.

KL. 15,00
RIDNING
Ibsen Thorstunde Klub.

KL. 16,00
URTEPOTTELØB.
ÅGTE-PAR-LØB
sykkel for amatører.

KL. 16,30
LEDØJE KIRKE
rundt med vej-fest.

KL. 17,00
MODEPVSNING
Manneque Åbe West.

KL. 19,00
ILLUMINATION.
ASFALTBAL.
Optræden.

KL. 23,00
LOSTRÆKNING.

Bal

Fri entré

Gratis Parkering

20 SJOVE BODER
Lykkehjul ☉ Tambola ☉ Raulette ☉ Skydetelt ☉ Frøedam
Baldkast m. m.

DE KAN SPISE
Ledøjehøgen ☉ Grilltege Kyllinger ☉ Paler ☉ Ableskiver
Laplage ☉ Endr ☉ serverer Kaffe ☉ The Oil ☉ Sodav ☉ Cola
og Orangeade.

**ARRANGØR:
LEDØJE UNGDOMSKLUB**

i LEDØJE

og de blev nok solgt, for der findes vist ikke flere. Af gevinster kan jeg huske et par stykker. Første præmie var en omvisning i de nye Risby Studier, så var der en transistorradio og mange andre ting. Gevinsterne skulle svare til antal af lodsedler.

På forunderlig vis fik vi lånt forskellige materialer rundt omkring i byen. Det var bl.a. til at lave de mange forskellige boder af. Det foregik hos Viggo Henningsen,

som boede på Brydegård. Arbejdet foregik i laden, og der var mange flittige hænder i gang både dag og sen aften. Der skulle jo også reklameres for den forestående fest. Vi fik reklametegner, Henning Nielsen, til at tegne en flot plakat, som skulle laves i to farver. Birthe Pedersen og min kone, Lilli Jespersen, påtog sig opgaven at lave to trykplader skåret ud i linoleum, og typograflærling, Leif Jensen, fik trykt plakaten med tekst om dagens begivenheder, og flotte blev de. De blev opsat forskellige steder i omegnen.

Som vartegn og indgang til området med boder m.v. blev der af fire lange lægter bundet sammen i toppen lavet en portal. Lægterne blev pyntet med forskelligt grønt og rødspætteskind. De var rester fra krigens tid, hvor de blev brugt til at lave sko af. Det var Rosell, som havde dem stående i flere kasser, men det blev rigtig flot. Ved vartegnet, som stod ved Kirkevej, havde vi fået en stor trækvogn. Fra den blev der solgt blomster, æg og grøntsager, alt leveret af omkringboende gartnere og fra gårde med høns. Vi havde fået lavet et stempel, hvorpå der stod: "Jeg er frisk, jeg er fra Ledøje". Det blev stemplet på små papstykker og sat på tingene.

Thorkild Dige havde mange gode forbindelser bl.a. til Politikens redaktør. Vi fik to optimistjoller, som skulle sejle rundt på gadekæret. Jeg tror nu nok, at der var for lidt vand eller måske ingen vind, men det var da virkelig nyt.

I Ledøje Kirke var der rundvisning af pastor Zeuten, og det var pænt besøgt. Folkedanserne, som vi havde aftale med, kom ikke, men der skete nu så meget andet hele tiden.

Modeopvisning var der begge dage. Rideopvisning foregik på Åge Nielsens mark på Vestergård ved Hellevejen, og vi havde købt forskellige bægre til præmier, som blev overrakt på festpladsen. Rytterne var fra Ishøj – Thorslunde Rideklub.

GADEKÆRFEST

i LEDØJE

10. og 11. september

LØRDAG

Kl. 16: Festpladsen åbner.
10 øres dans.
Stabelafløbning i gadekæret.
Politikens optimistjoller.

Kl. 16,30: Ledøje kirke, Rundvisning.

Kl. 17: Folkedans i dragter.

Kl. 19: Illuminationen tændes.
Asfaltbal på pladsen.
Gammeldaws i forsamlingshuset
Optræden.

Kl. 21: Modeopvisning —
Mannequin Asta Weiss.

SØNDAG

Kl. 14: Fodbold.

Kl. 15: Ridning.

Kl. 16: Festpladsen åbner.
Kapløb på urtepotter.
Ægte-Par-løb.

Kl. 16,30: Ledøje kirke, Rundvisning.

Kl. 17: Modeopvisning —
Mannequin Asta Weiss.

Kl. 19: Illuminationen tændes.
Asfaltbal.
Optræden.

Kl. 23: Lodtrækning.

20 BODER

Roulette — Tombola — Boldkast — Fiskedam — Skydetelt —
Lykkehjul
og så kan De spise

Ledøjesuppen — Grillstegte kyllinger — Pølser — Æbleskiver
— Lagkage — Kaffe — The — Øl — Sodavand — Cola —
Orangeade.

ÅRETS BEGIVENHED I LEDØJE
arrangeret af
LEDØJE UNGDOMSKLUB

Announce i Ballerup-Måløv Avis.

Lørdag aften blev ikke den store succes, for der var olympiske lege i Rom, og det blev sendt i fjernsynet. Vi havde været forskellige steder for at leje et tv, men det lykkedes ikke, så der kom ikke så mange mennesker. Det var for øvrigt den fodboldkamp, der blev vist, hvor Henry From satte tyggegummiet på målstolpen, så Ungarn brændte et straffespark, og Danmark vandt 2-0. Det gjorde nu ikke så meget, at det var lidt stille, for jeg syntes, at vi manglede mange ting endnu.

Til parkering havde vi lånt et stykke mark af Anton Rasmussen på Gammelgård. Den var nyhøstet og lå mellem vandværket og Råbrovej. Af Anton Rasmussen

I det hvidkalkede udhus til venstre med staldvinduer var der udskænking i ”Smedebaren”. Foto: Lokalarkivet.

havde vi også lånt en ladvogn og lavet en tribune til orkestret. Strøm fik vi fra omkringliggende huse til både musik og forskellige former for belysning.

Der var ifølge programmet asfaltbal begge dage.

Vi fik en aftale med faxebryggeriet om levering af øl og vand, og vi måtte have depotplads i vores ufærdige garage i Ledøje Bygade nr. 7.

Vi ville gerne have lånt den gamle smedie, men denne var jo i drift, så det gik ikke. Vi fik i stedet et vognskur, hvor vi fik lavet en ”smedebar”. Den blev indrettet med bardisk, kulørte lamper, blomster m.m. Birthe Søndergaard var bestyrer med forskellige unge fra klubben som medhjælpere.

Af bespisning var der Ledøjesuppe, som fru Henningsen stod for. Så var der grillkyllinger, som Karen Olsen stod for. Smeden, Erik Pedersen, havde lavet et stort grillspyd. Vi afprøvede det i haven forinden, men det

tog alt for lang tid. Vi fandt ud af at lave kyllingerne i ovnen hos Karen Olsen og hos os og så bære de færdige kyllinger lidt skjult til en plads med en hæk bag ved. Så var det nemt at sætte dem på grillspyddet, og masser af gløder var der jo. Kyllingerne gik som varmt brød, så jeg måtte køre til Egebjerg, hvor der lå et kyllingeri. Der lykkedes det at købe så mange slagtekyllinger, at der blev nok til alle. Den næste bod var med æbleskiver. Den stod Gerd Rosell og Edith Jensen for. Det gik så strygende med salget, at vi måtte rundt i byen og låne mælk, mel og syltetøj.

Der var også boder med kaffe, te og dertil forskellige slags kager, alt leveret af de flinke beboere i byen. Vi havde fået fat i tomme olietønder, så det meste af bespisningen foregik stående ved disse. Vi havde dog lånt nogle gamle bænke fra forsamlingshuset. Lykkehjul, tombola og roulette var bemanded med voksne, mens de

unge selv stod for fiskedam og boldkast.

Anton Olsen, vejmanden, kørte rundtur med hestevogn, som vi selvfølgelig også havde lånt.

Jan Olsen gik rundt og spillede på lirekasse og fik samlet penge sammen på den måde.

Erik Pedersen, smeden, påtog sig at puste balloner op, så de kunne svæve.

Søndag aften kl. 23 var der lodtrækning. Hovedgevinsten, omvisning i Risby Studierne, blev ikke afhentet, hvorimod jeg tydeligt husker, at min mor vandt transistorradioen.

Vi havde en virkelig god pressedækning både via Ballerup Bladet og Politiken.

På trods af det sene tidspunkt på året, havde vi et utrolig fint vejr med et par lune aftener.

Adskillige hundreder deltog i festen i de to dage, og vi havde en omsætning på ca. 10.000 kr. og et overskud på ca. 3.000 kr., som kunne gå ubeskåret til ungdomsarbejdet.

Nu havde vi ikke skoleklasseværelset mere, men på præstegården havde vi jo fået et par gode lokaler stillet til rådighed. Det var et stort rum og et mindre langt og smalt rum, hvor der stod et lille komfur. Der var vist også en kakkelovn i den store stue.

Vi fik så travlt med at indrette de to rum. Der blev gjort rent, syet gardiner, malet og ferniseret gulve m.m.

Vi fik også købt forskellige nye ting til at arbejde med og flere LP-plader til underholdning og masser af bordtennisbolde. Vi skulle selv betale lysregning, men det var der også penge til.

Der blev rigtig pænt, og der blev holdt indvielse den 15. november og den 12. januar 1960, men jeg husker ikke så meget om dette, men der foreligger lidt regnskab med kage, boller, diverse varer fra iskiosken og godter fra købmand Klinke, så det blev vel festligt.

Vi havde åbent om aftenen 1 – 2 gange om ugen, og vi

skiftedes til at gå hen og tænde op i ovn og komfur, så der var varme til om aftenen. Jeg husker en aften, vi havde lejet film og fremviser. Det var "Havets helte" der ender med, at Spencer Tracy drukner, så pigerne var meget berørt af det. Det var nok ikke den helt rigtige film, vi havde valgt at vise.

Hvordan gik det så fremover? Ja, jeg ved det faktisk

Annonce i Ballerup Bladet september 1960.

ikke, men ved sæsonens slutning faldt det hele fra hinanden. Om det var de voksne, der ikke kunne sammen eller hvad? Jeg ved det ikke og har aldrig fundet ud af det – men gadekærfesten var en virkelig oplevelse at være med til.

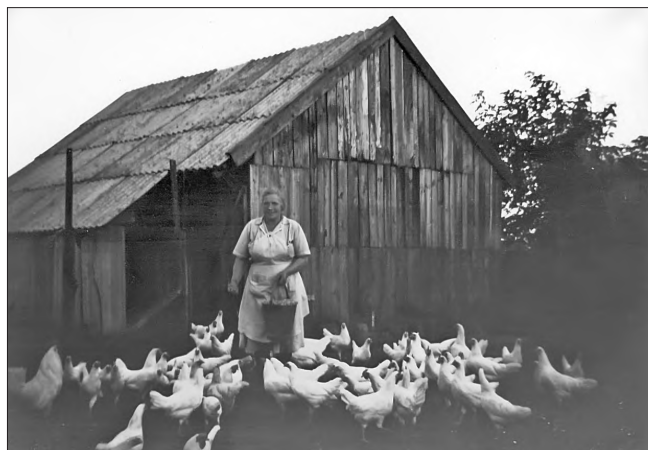
Kilder: Avisarkivet og Lokalararkivet

Østre Tvillinggård 1946 – 1959

af Anni Agerskov, Smørumnedre

Før udskiftningen lå Østre- og Vestre Tvillinggård i Smørumnedre by og var fæstegårde under Edalgave, og efter udskiftningen blev de flyttet til Smørumnedre Mark, det nuværende Smørumvang. I 1801 blev de begge frikøbt henholdsvis Vestre Tvillinggård af Niels Andersen og Østre Tvillinggård af Peder Larsen. Gårdene lå tæt op ad hinanden og havde gennem de næste ca. 150 år skiftende ejere. Vestre Tvillinggård blev nedrevet formodentlig i 1970-erne, og Østre Tvillinggård blev i 1946 købt af Hans Palle og hans kone Martha. Deres datter, Tove Laursen, har fortalt følgende om, hvorfor familien flyttede til Smørumvang, og hvordan familien klarede sig her.

Tove er født i Ballerup. Forældrene Hans Palle og Martha, bror Lars Palle og Tove boede på Maglegården, der var ejet af tapetfabrikken, Dahls Tapet. Hans Palle var forpagter på gården, der havde ca. 30 tønder land. Gården havde bl.a. en toetages bygning, hvor familien boede på første sal. I stuen boede en anden familie. Desværre skulle gården rives ned og jorden udstykkes til det nuværende Magleparken. Selve tapetfabrikken blev udvidet og kørte videre i en årrække. Nu bliver nogle af bygningerne brugt som et fritids- og kulturcenter med navnet Tapeten.

Martha i hønsegården. Foto: Privateje.

Mens familien boede i Ballerup gik Tove på Parkskolen, der dengang hed Ballerup Folkeskole. For at komme i skole måtte Tove krydse en jernbaneoverskæring med bomme, da den nuværende bro over jernbanen endnu ikke var bygget. Tove gik i skole her, til hun blev 15 år. I Ballerup havde hun sine kammerater. Da hun kom ud af skolen, havde hun forskellige job, bl.a. hos en bager.

Flytning til Smørumnedre

Tove var blevet 16 år, da familien måtte flytte, og de fandt Østre Tvillinggård, der var til salg. Den lå i Smørumnedre-Foroven, som Smørumvang blev kaldt i folkemunde. Navnet, Smørumvang, er først kommet til senere. Til gården hørte der ved købet kun fem tønder land, resten var blevet udstykket til sommerhusgrunde. Det var en passende størrelse for Hans Palle, fordi han havde problemer med sine hofter, som han måtte have skiftet i 1950. Det var nyt, at man kunne foretage disse indgreb, og Hans Palle blev fri for smerter, men han kunne ikke lave så meget. Familien havde indtjening bl.a. ved, at Martha havde mange høns, og æggene solgte hun. Da hun havde rugemaskiner inde i stalden, lod hun mange af kyllingerne ruge ud her. Desuden havde de også et par grise. I køkken-

Østre Tvillinggård. De to huse til højre på billedet, det ene anes knapt, hørte til Vestre Tvillinggård. Det lille hus øverst i billedet er et sommerhus, der ligger på den jord, der var blevet udstykket. Foto: Privateje.

haven dyrkede de deres egne grøntsager, og der blev nok solgt nogle af dem.

Tove ved ikke, hvem der solgte gården til hendes forældre, men hun mener at kunne huske, at en ret kendt forfatter med efternavnet Andersen på et tidspunkt havde gården, for det blev fortalt, at han havde lavet den fine pejs, der stod inde i stuen.

Gårdens indretning

Tove mindes ikke, at der var en havedør fra huset, så derfor skulle man gå fra gårdspladsen og ud i haven. Haven blev mest benyttet til dyrkning af grøntsager og frugttræer og -buske. I stuehuset var der på loftet to værelser, hvoraf Tove havde det ene. Det andet brugte hendes mormor som soveværelse, hun var flyttet med fra Ballerup. Hun havde desuden sin stue i stueetagen.

Derudover var der en spisestue, en dagligstue og et køkken. Bag ved køkkenet lå forældrenes soveværelse et par trin oppe, for under det var der en viktualiekælder, hvor maden kunne opbevares køligt. Der kom senere en fryseboks på Kratvej i Måløv ved siden af kirken. Heri lejede familien plads. I Ballerup kom der elektricitet i 1943, det var jo en hel seværdighed. På gården var der blevet indlagt strøm i 1946, men der var dog stadig et brændekomfur til madlavning, og det var Martha god til at lave mad på. Hun havde været økonoma på et hospital i sine unge dage, nu gik hun ofte ud og ”kogte” til fester o. lign. På den måde tjente hun også lidt penge til husstanden. Når familien skulle handle, gjorde man det hos Jørgen Andersen i Måløv.

Toves liv

Tove var ude at tjene, da familien flyttede til Smørumvang. Hun var i huset i Sengeløse hos en familie, der havde en købmandsbutik og en isbod, som Tove skulle passe om aftenen. Dette arbejde var hun ked af, for så kunne hun ikke gå til gymnastik om aftenen. Hun arbejdede der fra 1946 - 48. Derefter flyttede hun hjem til forældrene. Nu kom hun i lære i en Palma forretning i Vanløse, og efter læretiden kom hun i en Irmabutik. Her solgte man bl.a. bøttesmør og æg i løs vægt. Hun tog motortoget fra Ballerup til Vanløse hver dag. Hun gik fra gården og bag om til Måløv Station.

Da Tove blev gift, fik hun og hendes mand et ismejeri på Østerbro, og her solgte de bl.a. is til folks isskabe. Der var nemlig kun jævnstrøm i byen, og det kunne man ikke få køleskabe til. De måtte også ofte piske fløden til flødeskum for kunderne. Det var en lang arbejdsdag, for ismejeriet var åbent fra kl. 6 til kl. 18. Der var næsten et ismejeri i hver gade, og det kunne gå, fordi Irma og købmandsbutikkerne ikke måtte sælge mælk. Da de fik lov til det, måtte mange ismejerier lukke.

*Lars Palle går med harven. Han købte senere Restaurant Bydammen i Ballerup. Han døde i starten af 2000-tallet.
Foto: Privateje.*

Gården bliver udstykket og solgt

Hans Palle udstykkede til sidst de 5 tønder land til sommerhuse bl.a. på det nuværende Hvedevej og Rugvej. I 1959 døde Hans Palle, og kort efter solgte Martha gården til Åse og Johannes Jensen. Martha købte så et hus på Jonstrupvej.

Østre Tvillinggård 1959 - 1985

Da Aase og Johannes Jensen købte gården i 1959, havde de en 2-årig søn, Peter Jensen, der nu er viceinspektør på Balsmosekolen. Han kan huske følgende om sin og forældrenes tid på gården:

Familien kom fra Måløv, hvor de havde bygget et lille hus på Hellevangen. Far var fra området ved Søsum og gik i Måløv Skole, mor var fra Værløse. De havde et ønske om at få noget større, helst en gård. Det blev Østre Tvillinggård, som jo desværre ikke havde noget jord

til. Johannes arbejdede som civilarbejder i Værløselejreren og senere hos Jørgen Andersen, hvor han hentede korn hos bønderne. Det sidste arbejdssted var Ledøje-Smørum kommune, hvor han arbejdede ved vejvæsenet, som havde til huse på kommunens materielgård, Gammeldamsgården. Aase fik studentereksamen og en uddannelse i et forsikringselskab. Da Peter skulle i børnehaven, besluttede hun at arbejde hjemme som dagplejemor, for så kunne hun samtidig passe hjemmet og sin søn.

Ud over arbejdet, havde Johannes altid gang i noget. Han havde mange høns i laderne og i perioder grise. På det lille stykke jord, der udover urtehaven og prydhaven, var tilbage, kom der senere til at gå en nordbagge. Det var, da Peters fire år yngre søster voksede til og blev meget hesteinteresseret. Senere blev det til, at de fik andre heste i pension, så derfor måtte der lejes et stykke jord i Smørumovre. Det blev brugt til fold forår og sommer, og om vinteren stod hestene i stalden.

Gårdens indretning

Peters far fik på et tidspunkt skiftet alle vinduer i huset og fik sat en dør i fra stuen til haven. Værelset ved siden af køkkenet var i begyndelsen Peters værelse, senere blev det lavet om til en spisestue, hvor man rev en væg ned og fik et kig ud i haven. Peter husker også, at den store pejs var samlingssted i stuen, for det var en kold stue, da huset ikke havde støbt fundament. De fyrede med koks i pejsen, så der stod en metalspand til dem. En dag sov Johannes til middag på sofaen tæt ved varmen, og Peter legede med biler på gulvet. Pludselig kørte bilerne ind i spanden, og det lavede så megen ballade, at det vækkede faderen, det var ikke godt.

Kort tid efter de flyttede ind, satte Johannes værelser i stand på loftet, og de blev lejet ud. Der kunne bo mellem en og tre logerende ad gangen, det kunne bl.a. være

soldater fra Værløse, der manglede et sted at bo. Der var også to brødre, der boede der i mange år, indtil de selv fandt sig et hus. Da Peter var mellem 10 og 15 år blev der indlagt centralvarme på gården, og i den forbindelse blev der bygget til. Da der kun var et lille toilet og et bryggers med badekar, men uden varme, blev der bygget et stort badeværelse til familien og et toilet til de logerende. Udvidelsen skete i den ende af stuehuset mod laden.

Da Peter og hans søster blev store og havde brug for mere plads, stoppede forældrene med at have logerende, og to af værelserne ovenpå satte Peter og hans søster i stand, så de kunne overtage dem. Nu fik de deres egen afdeling. Da Peters morfar blev alene, flyttede han ind i et tredje værelse, så i mange år boede de tre generationer sammen, som de også havde gjort i Marthas og Hans Palles tid. Det har ikke altid været lige nemt, da den ældste generation jo havde sine principper, som ikke lige kunne aflægges, f.eks. med de faste spisetider. Da morfar blev for dårlig, kom han på Porsebakken.

En aktiv far

Johannes var formand for skytteforeningen i mange år, og bl.a. var han meget aktiv med at arrangere fastelavns- og julefester for børn og voksne på Smørum Kro og i Ledøje Forsamlingshus. Desuden stod han for fugleskydning i mange år, så han var meget kendt i kommunen, han blev kaldt Store Johannes.

Johannes havde også tilsyn med det lille vandværk, der stadig ligger tæt ved gården. På varme sommerdage måtte han minde folk om, at de ikke måtte bruge for meget vand. Den ene af laderne blev på et tidspunkt udlejet til Harboe-depot, men da dette senere flyttede, blev der lavet gildessal, så søsterens konfirmation kunne holdes her.

Peters liv

Peter gik i skole på Centralskolen, nu Søagerskolen. Han cyklede til skole, og på hjemturen blev det en sport at nå hjem, før skolebussen, kørt af Otto, nåede Smørumvang. Det var lidt hårdt op ad bakken i Smørumnedre. Otto var godt klar over Peters konkurrence, så han dyttede og vinkede til ham. Taget på Østre Tvillinggård havde blikplader, der rustede, men så blev de sprøjtetakeret med sølvfarve. Det betød, at Peter næsten helt fra skolen kunne se taget derhjemme. Efter 7. klasse gik Peter i realen på Lindeskolen i Ballerup.

Hele sin barndom husker Peter, at der altid skete noget spændende på gården. Det kunne være handlende, f.eks. slagterbilen, ostemanden o.a. der kom. Det kunne være en af de logerende, der reparerede bil i den garage, som Johannes havde indrettet i laden, eller en ølbil, der kom.

Som 6-årig begyndte Peter at gå til fodbold i Smørum, og her blev interessen for et langt liv med fodbold og senere som træner grundlagt. Han gik til dans på Måløv Kro, og deltog også i gymnastik i Smørum. Sammen med kammerater fiskede han i Balsmosen og stod på skøjter på den lille sø ved Mosevej. Når man skulle til byen, tog man toget, og det var sjovest, hvis man kunne sidde helt foran, for der kunne man se fremad langs skinnerne.

Peter gik i søndagsskole i 1. klasse. Det var klasselæreren, der underviste. Hendes forældre boede på Stangkærgård, så her foregik undervisningen. Da Peter var ca. 13 år gammel, fik han det job at uddele søndagsaviser for Politiken. Han fik et stort distrikt, der bestod af hele Smørumnedre, Stangkærudstykningsen, Smørumovre og helt ud til Nonnemosegård, det tog mange timer at dele ud. Den første gang, han skulle ud med aviserne, var det frost og sne, og han frøs voldsomt. Det var en kold dreng, som Johannes måtte ud og hente, og han måtte have benene tøet op i håndvasken. Desuden

Peter og hans søster Lotte foran pejsen på Østre Tvillinggård. Foto: Privateje.

skulle Peter også lave regninger og få betalingerne, og det var ikke altid, at folk havde penge. En gang om måneden skulle der aflægges regnskab med en fra Politiken. Da Peter stoppede, blev ruten delt op i tre områder. Peter blev student fra Ballerup Gymnasium, aftjente sin værnepligt på Værløse Flyveplads, kom på Europahøjskolen og senere på seminariet. Efter et halvt år som vikar på Søagerskolen blev han senere i 1983 ansat som lærer på Balsmoseskolen.

Vestre Tvillinggård.

Da Peters familie flyttede til Østre Tvillinggård, boede der en ældre mand på Vestre Tvillinggård. Hos ham købte de friskmalket mælk, som de hentede i en spand. Den ældre mand blev efterhånden lidt senil. Han var ked af

Et hjørne i Østre Tvillingegård med "vægge der skal kalkes, og træværk der skal males". Foto. Privateje.

skaderne, som han derfor skød efter med et jagtgevær. En dag var Peter og hans far på besøg, og da han gennem vinduet så skader i træet, tog han det ladte gevær og skød gennem ruderne. Johannes fik hurtigt lempet geværet fra ham. Hele situationen gjorde et stort indtryk på Peter, der ikke var ret gammel. Kort efter flyttede Anders og Maria som forpagtere ind på gården. Svinestalden, der lå meget tæt på Østre Tvillingegård, var blevet revet ned. Anders var meget aktiv i gymnastikforeningen, og han fik også Peter med til gymnastik.

Da Anders og Maria flyttede, lå gården halvøde hen i en periode, men så bliver den lejet ud til en motorcykelgruppe. Det var ikke så sjovt at være naboer til. Huset havde stråtag, og indimellem stod der flammer højt op fra gårdspladsen. Så måtte Johannes have fat i hjælpere til at slukke ilden. Gården blev efterhånden helt hærget, og til sidst blev den revet ned. Det nøjagtige årstal kendes ikke.

Østre Tvillingegård bliver solgt

Da Johannes døde, blev der for meget at holde for Aase. Væggene skulle kalkes og træværket males hvert år inden pinse, og Peter og hans søster, der var flyttet hjemmefra, havde heller ikke mulighed for at hjælpe tilstrækkeligt, så gården blev solgt omkring 1985. Aase flyttede til Kirsebærvangen, så hun stadig kunne have kontakt med strikkeklubben. Gården blev solgt til en smedemester, og den har siden været solgt flere gange. Nu er det kun stuehuset, der er tilbage, og andre huse er bygget i stedet. Haven er blevet udstykket til endnu en parcel.

Kilde: N. O. Riis-Nielsen: Fra fæstebonde til selveje.

Smørumvang – fra sommerhuse til helårshuse

af Bjarne Poulsen, Smørumvang

En varm og solrig dag i forsommeren 1955 havde jeg et ærinde i Ledøje-Smørum til et af sommerhusene i det område, som siden kom til at hedder Smørumvang. Her mødte jeg blandt andre snedkermester Andersen, som havde etableret sig med flere sommerhuse og grunde omkring søområdet ved Mosevej og Rugvej. Der blev hygget, og jeg blev villigt inddraget i et "halvvådt" fællesskab med det resultat, at jeg dagen efter vågnede op med en mild "tømmermand" og fik øje på et midlertidigt skøde på en 1399 m² sommerhusgrund til en samlet pris af 5.400 kr. Jeg havde åbenbart medbragt kontanter nok til at kunne præstere en udbetaling på 50 kr. I dag lyder det jo ikke af meget, men sættes prisen i relation til min månedsløn på 411 kr., som på det tidspunkt var min begyndelsesløn i Privatbanken i København, begynder tingene at hænge sammen.

Hvorfor sommerhuse kun 20 km fra København?

Forbilledet for Smørumvang var utvivlsomt kolonihaverne, som siden slutningen af 1800-tallet var vokset op omkring industribyerne i Danmark. Her kunne industriens arbejdere på små lejede grunde bo i sommermånederne, trække frisk luft og dyrke grøntsager samtidig med, at de passede deres daglige arbejde på arbejdspladserne, som var inden for rækkevidde på cykel eller med et offentligt transportmiddel. En positiv bivirkning ved arrangementet var, at der opstod et enestående fællesskab i kolonihavesamfundene. Et fællesskab som man stadig kan opleve, hvis man er så heldig at blive inviteret på besøg i en kolonihave. Noget specielt ved kolonihaverne var, at der altid var en "lille købmand", hvor man kunne hente et udvalg af de daglige fornødenheder uden at skele for meget til åbningstider og den salgs.

Noget tilsvarende kunne siges om den tids Smørumvang. Forskellen var, at de enkelte grunde var tæt ved tre gange så store som kolonihavegrundene samt, at beboerne ejede deres grunde. Nogle af udstykningens

grunde var placeret ved kommunegrænsen til Ballerup-Måløv kommune, og der var kun 10 minutters gang over de tilstødende marker (fy!) til Måløv station. En fristende beliggenhed for første-, anden- og tredje generationskøbenhavnere, som var indvandret fra de åbne vidder i det danske land til den rivende udvikling i efterkrigstiden bysamfund. Hvem har ikke aner i Jylland? Det er på denne baggrund, at grundejerforeningen Smørumvang – under et andet navn – blev stiftet 13. februar 1946. Foreningen har i dag omkring 186 medlemmer, hvoraf otte husstande er beliggende i Ballerup Kommune.

Nybyggersamfund

Vi, som var børn under krigen, blev jo privilegeret af efterkrigstidens vækst. Der var brug for vores arbejdskraft. Lønnen steg mindst en gang om året, og forbrugsgoder som eget hus, egen bil og fjernsyn ventede bare på at blive taget i brug. Da der samtidigt var mangel på boliger i København, forstærkedes udflytningen til omegnskom-

munerne. Situationen var for fristende for sommerhusbeboerne i Smørumvang. De flyttede tidligere ud, og de blev længere i sommerhusene. Og der blev bygget til eller revet ned og bygget helt nyt hus i helårskvalitet med oliefyr og el-køkken. Afløb fra vask og WC blev ført til septiktanken og videre til sivebrønden.

Murerne og tømrerne var – efter en lang arbejdsdag – ikke mere trætte end, at de fandt tid til lidt ”måneskinsarbejde”, og administrationsarbejderne (læs: kontorfolket) tog arbejdshandskerne på og gav en hånd med. Selv en pendant til kolonihavernes ”lille købmand” blev etableret på Kløvervej af en driftig person. Der opstod et sammentømret nybyggerisamfund, som har fastholdt langvarige venskaber gennem den efterfølgende udvikling under børnenes forløb gennem børnehave, skole og sportsklubber.

Kommunen tog det ikke så nøje

Man kan i dag spørge sig selv om, hvorledes denne udvikling kunne ske uden, at kommunen greb ind. Kendsgerningen var, at kommunen godkendte tegninger til sommerhuse, som tydeligvis skulle bruges som helårshuse. Også to-etagers ”sommerhuse” blev godkendt. Husene kunne ikke belånes som helårsboliger, men alligevel blev ”indvandrere” boende hele året og betalte deres skat til kommunen.

Situationen var uholdbar. Udstykningen blev kloakeret, vejene asfalteret og der kom lys i elmasterne. Smørumvang fik nu helårsstatus og byggeriet og tilstrømningen tog ekstra fart. På det tidspunkt udgjorde Ledøje-Smørum kommunes samlede befolkningstal i runde tal 2.500. Med ca 180 husstande i Smørumvang kan man rimelighed beregne sig til, at ca. 20 % af kommunens befolkning på det tidspunkt havde bopæl i Smørumvang.

Min gamle klassekammerat, tømrermester Knud Jørgensen, afsætter til støbning af fundament i 1959. Privatfoto.

Udviklingen breder sig

Som beskrevet i bogen ”Ledøje-Smørum 1960-2006” fik kommunen blod på tanden. Nye udstykninger voksede frem omkring ”kærene”, ”vangene” og ”haverne”, således at den hedengangne Ledøje-Smørum kommunes

Jørgen Andersens butik som den så ud i 1964. Selvom Smørumvang på det tidspunkt havde sin egen "lille købmand" var JA i Måløv nok det primære indkøbssted for beboerne i Smørumvang. Foto: Måløv Bylaug.

samlede befolkningstal havde sneget sig op på ca 12.000, da kommunesammenlægning blev gennemført i 2006. I Måløv fandt en tilsvarende udvikling sted. Senest er Søndergårdsarealerne grænsende til Smørumvang blevet udfyldt med boliger. Måløv-akslen, udformet på

eminent vis af Bjørn Nørgaard, binder via tunnellerne under Frederikssundsvejen og banen områderne sammen til et hele, som ikke alene omfatter Måløv, men også en stor del af Smørum villaby.

Smørum VVS ApS

af Teddy Petersen

Historien begynder 2. juledag 1959, da smedelærling, Teddy Petersen, fra Brønshøj-Husum i København, søn af muremester Orla Petersen & Andrea Petersen, kommer til julebal på Smørumovre Kro og møder Grete Schmidt Larsen, datter af gartneriejer Gunner Schmidt Larsen og Helga Agnethe Larsen, som havde gartneri på Råbrovej 60 i Ledøje.

Dette møde bliver af stor betydning for dem begge, idet de efter en tid bliver forlovede og herefter gift den 12. september 1964. I 1966 køber de så en grund i Stang-kærudstyknngen i Smørumnedre, og her bygger de med

venner og families hjælp hus. Det var på det tidspunkt, man kunne se til Måløv fra Smørumnedre.

Teddy arbejdede som smed, og Grete var udlært i det daværende Dahls Varehus, hvor hun arbejdede. Senere gik Teddy over til at bruge det nye udtryk ”vvs-branchen”, og Grete begyndte i Danske Bank, hvor hun var en årrække. Den 27. januar 1967 fik parret deres første søn, Lars.

Teddy arbejdede i et Ganløsefirma og syntes, at tiden var inde til at komme videre, og tog derfor uddannelse til vvs-installatør. Dette foregik på Teknologisk Institut i København. Grete var på det tidspunkt gravid, og de

Smørum VVS Riskær 8. Privatfoto.

fik deres anden søn den 13. februar 1971. Teddy blev færdig med uddannelsen og gik til sin mester og talte med ham og sagde: "Nu er jeg det samme som dig!" hvortil han replicerede: "Så kan du begynde som overmontør i morgen", og det gjorde Teddy og fik sin egen afdeling. Dette holdt ved indtil oktober 1972, hvor det gamle firma desværre måtte lukke.

Så stod Teddy og Grete og så på hinanden. Hvad nu? Skal Teddy finde et nyt arbejde, eller skal vi begynde for os selv? Det blev det sidste, og den 2. december 1972 blev der opstart på det nye firma, Smørum VVS.

Smørum VVS – et firma i udvikling

Smørum VVS begyndte som sagt den 2. december 1972, og Grete & Teddy havde da købt Riskær 8, en ejendom med beboelse og værksted i forbindelse med hinanden. Det nye firma havde arvet en del af den tidligere arbejdsgivers kunder og forretningsforbindelser, og firmaet beskæftigede hurtigt tre svende, der i denne periode hovedsageligt var beskæftiget med installationer i typehuse. Men fabrikanten af husene forsvandt pludselig, og der stod vi med mange penge i klemme, så det var næsten som at begynde forfra. I mellemtiden var vi blevet mere kendt i Ledøje-Smørum, så vi satsede mere på det nære og har igennem tiden arbejdet for Smørum Fjernvarmeværk med udskiftning af fjernvarmemålere for ca. 1000 forbrugere, udført renovering af ledningsnet for Ledøje Vandværk samt løst opgaver for mange private.

I 1984 kom den Danske Naturgas til Danmark, og vi var med fra starten og havde været på de første naturgaskurser på Teknologisk Institut, så vi kunne tilbyde installation og rådgivning på dette område. Det var et nyt område, og det skulle vise sig, at det lige var noget, der passede til os. Vi gjorde meget ud af at være blandt de førende på området og er i dag blandt de firmaer, der udfører flest gasinstallationer i HNGs område.

I 1987 tog vi en ny gren ind i forretningen, nemlig salg af "gør det selv-køkkener" og fik i denne periode fint salg af dette.

For at være på forkant med udviklingen kom vi med i Bedre Bad-samarbejdet, hvorefter vi kunne tilbyde en komplet renovering af badeværelser, hvor vi leverede alle håndværkere til arbejdets udførelse. Dette er en af de opgaver, vi stadig har på vores program. I 1991 ansatte vi Søren Schmidt Petersen, som er vores søn. Han er uddannet hos Brd. Dahl VVS en gros, endvidere ansatte vi Michael Kristensen, som er uddannet vvs-montør.

Dette skulle vise sig at være et rigtig godt valg, firmaet gjorde, idet de to til fulde arbejdede i firmaets interesse. I de følgende år lagde vi stor vægt på at være dygtige til det, vi udfører. Både mester og svende har deltaget i rigtig mange kurser og seminarer for at være opdateret til det sidste nye inden for gas, vand, varme og sanitet, og det er til stadighed noget, som vi følger op på.

Smørum VVS A/S

Den 1. januar 1999 blev firmaet omdannet fra at være personligt drevet af Teddy Petersen & fru Grete til et aktieselskab med det samme navn, Smørum VVS A/S, nu med Teddy Petersen som direktør for firmaet.

I de følgende år var vi ligesom andre præget af opsving og havde derfor også flere ansatte. Det blev en spændende tid med mange udfordringer. Det var også i den periode, at Søren i højere grad satte sig på drift af virksomheden, og Michael kom på Teknologisk Institut og læste til vvs-installatør. Omkring 2003 spurgte Teddy Søren og Michael om det var noget for dem med tiden at overtage virksomheden, og efter nogen betænkningstid kom de tilbage og var positive stemt over for den tanke.

1. november 2002 købte Teddy Petersen og Søren i fællesskab landejendommen "Dueholm" i Smørumovre.

*Teddy, Grete, Søren Petersen
og Michael Kristensen foran
en servicevogn ved firmaets
domicil "Dueholm".
Foto: Knud Remi Christensen.*

Ejendommen består af stort stuehus og tre store længer, som efter megen reovering blev omdannet til kontor og værksted samt ny beboelse. Smørum VVS A/S flyttede dertil i 2004, hvor den også er beliggende i dag.

På dette tidspunkt havde Teddy overgivet hele driften til Michael og Søren. Michael kørte ud til kunder og gav tilbud, og Søren tog sig af kontor og planlægning. Teddy var med på sidelinjen og kørte i marken.

I 2007 blev vi så enige om, at Michael og Søren helt skulle overtage virksomheden, og det fandt sted med overtagelse den 1. januar 2008.

Så efter at have drevet Smørum VVS i 35 år fra 1972 indtil 2008, var tiden inde til at stoppe det meget aktive liv, Grete og jeg havde haft.

Smørum VVS Aps stiftet 01-01-2008

De nye ejere, Michael Kristensen og Søren Petersen, har nu rigtig meget at lave. De fortsætter driften af firmaet i samme ånd som det gamle firma med gode medarbejdere, god service og gode tilbud til gamle såvel som nye kunder samt firmaer og kommune. Ledelse og medarbejdere får den sidste nye viden på fagområdet ved til stadighed at være opdateret ved deltagelse i kurser og seminarer, således at de rigtige løsninger kan præsenteres for firmaets kunder.

Firmaets speciale er udførelse af naturgasinstallationer, reovering af badeværelser og reparationer af alle former for fjernvarme-, vand- og sanitetsinstallationer.

Lokalarkivet 2010

af Rolf Kjær-Hansen, arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum

Arkivet har igen i år lagt vægt på at formidle lokalhistorien. Dette er sket gennem det daglige arbejde med at registrere de indkomne arkivalier, skanne fotografier og overspille arkivets store samling af videobånd til dvd. Men arkivets formål kommer først rigtig til sin ret, når den store skattekiste af viden bliver brugt af arkivets besøgende.

Og heldigvis sker dette i stort omfang, både ved personligt fremmøde, men i stigende grad også gennem forespørgsler på mail. At disse ofte kan komme lang-

vejs fra, er en henvendelse fra en journalist i Moskva et eksempel på. Han søgte oplysninger om pastor Lars Peter Groothe, der var præst i Ledøje-Smørum sogne 1919-1938 (se artiklen side 15-20). Således bliver lokalhistorie pludselig til den store historie, og baggrundsmaterialet ligger alt sammen i arkivet.

Inge Winther deltog i foråret i Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde, hvor temaet var 1. verdenskrig, og hvordan kilderne fra den tid kan bruges lokalhistorisk.

Lokalarkivet fik i 2010 en ny, frivillig medarbejder, Gunhild Madsen, som ses til venstre på billedet. Øvrige frivillige medarbejdere fra venstre: Anni Jørgensen, Ejner Jørgensen, Bent Jespersen, Knud Remi Christensen, Fredi Paludan Bentsen og Inge Winther.

Foto: Fredi Bentsen.

Køkkenet i Smørum gamle Skole har i år gennemgået en tiltrængt renovering og fremstår nu mere brugervenligt bl. a. med ny hurtigvaskende opvaskemaskine. Der har været afholdt kvartalsvise arkivmøder i Ledøje-Smørum Lokalarxiv samt et enkelt fællesmøde for hele Egedal Arkiver og Museet på Skenkelsø Mølle. Samarbejdet mellem de forskellige arkiver og museet på Skenkelsø Mølle udbygges løbende med tværgående aktiviteter. Det årlige fællesmøde var henlagt til Ballerup Museum, Pederstrup, hvor en veloplagt leder, Mette Jensen, viste rundt og fortalte om museets opbygning og samarbejde med frivillige medarbejdere. I årets løb har der været afholdt møder og kurser omkring et nyt fælles registreringssystem. Valget er faldet på BASIS, der oprindeligt er udviklet til brug i Rudersdals arkiver og museum. Det er en gammel sandhed, at det ideelle registreringssystem endnu ikke findes. Men det er opfattelsen, at det nye system vil være et stort

skridt fremad, blandt andet med mulighed for at gøre arkivets samlinger tilgængelige på internettet. Før dette bliver realiseret, ligger der dog et stort arbejde med at konvertere og tilrette arkivets hidtidige registreringer. Men arkivets dygtige medarbejdere gør en målrettet indsats med dette store projekt.

I Egedal Kommunes sommerferietilbud til skoleeleverne var der aktiviteter i Smørum gamle Skole d. 29. juni og 27. juli. Tilsvarende gives der et tilbud til skoleklasser om at besøge Smørum gamle Skole op til jul og fremstille gammeldags halmnisser. Disse arrangementer foregår i samarbejde med Ledøje-Smørum Historisk Forening.

Som i de foregående år har samarbejdet med Ledøje-Smørum Historisk Forening og Ledøje-Smørum Slægts-historiske Forening fungeret godt i de nu endnu bedre istandsatte lokaler på Smørum gamle Skole.

Fra Egedal Arkiver og Museums tur til Ballerup Egnsmuseum i Pederstrup. Deltagerne lytter opmærksomt til museumsleder Mette Jensens introduktion. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

Historisk Forening 2010

af Anni Agerskov og Inga Nielsen

Her ved årsskiftet er det tid til at gøre status over årets gang i foreningen. Det har igen været et år med spændende og interessante foredrag, ture og arrangementer. Desuden har Smørum gamle Skole fået et løft, og der er taget nye initiativer. Vi har en god og stabil bestyrelse med et fint samarbejde, og i årets løb er der afholdt ti bestyrelsesmøder. Der er som tidligere nedsat flere udvalg, der fortsat yder en god og samvittighedsfuld indsats. Vi har et samarbejde med de historiske foreninger i Stenløse og Ølstykke, der bl.a. omfatter to årlige møder og et fælles arrangement, nemlig busturene rundt i kommunen. Desuden har vi et tæt samarbejde med Kroppedal, som er det museum, der har tilsynet med de historiske steder i vores kommune.

Arrangementer

Arrangementsudvalget har igen i år sammensat et spændende og alsidigt program. Foredragene har omhandlet så forskellige emner som Thomas Madsen-Mygdal, Leonora Christine, historiske seværdigheder i Skåne, kartoffeltyskerne på Alheden og "I søvnens favn". Det har været interessant at følge.

Turene gik til Christian den Fjerdes København, Skåne, Kirkerup Kirke, Frederiksberg Have og etruskersamlingen på Glyptoteket. Det var oplevelsesrige ture med inspirerende guider.

Af andre arrangementer, vi har deltaget i, skal nævnes den historiske bustur rundt i Egedal Kommune, Egedal Kulturnat, præsentation af Årsskriftet og generalforsamlingen, hvor vi bl.a. viste en midlertidig udstilling af neuropinere.

Fornyelser

I forbindelse med at kommunen mangler mødesteder for foreninger, der ikke har et fast tilholdssted, er det besluttet, at mødesalen i Smørum gamle Skole skal kunne udlånes til andre foreninger. I den forbindelse er køkkenet blevet renoveret. Det er til stor hjælp også ved vores arrangementer. Desuden er der ved hjælp af Oticonfonden og kommunen blevet installeret et højttaleranlæg med teleslynge. Dette bliver forhåbentlig til stor glæde for mange. Udstillingsrummet med en stue fra 20-erne har fået en glasdør, så det kan aflåses i forbindelse med udlån, og ved samme lejlighed fik gangen nyt linoleum. Alt dette er med til, at give huset et tiltrængt løft. Endelig er der blevet anskaffet en ny computer, så det vigtige registreringsarbejdet kan foregå uden problemer.

Arbejdsgrupper

I det forløbne år har registrerings- og arbejdsgruppen været samlet 19 gange, og der bliver arbejdet på livet løs. Arbejdsgruppen har istandsat det forhenværende kirkerum, som derefter kunne rumme en neuropinerudstilling. Desuden har gruppen stået for mindre forbedringer overalt i huset, så udstillingerne kommer mere til deres ret, og tingene bliver lettere at opbevare.

Registreringsgruppen bliver aldrig arbejdsløs, idet vi stadig modtager genstande, som er med til at udvide og forbedre vores samlinger til gavn for både udstillere og gæster. Det er vi glade for. Vi kan dog stadig bruge flere til at hjælpe os. Stor tak til alle i disse grupper, der bruger meget tid og yder en stor indsats.

Nye tiltag

Dette år byder på to nye tiltag, skattejagt med GPS og et erindringsværksted. Skattejagten er lavet i samarbejde med det verdensomspændende netsted, Geocaching, der har til formål at få børn og voksne ud og se spændende steder i naturen og finde skatte. Der gives oplysninger på nettet om seværdighederne, og ved hjælp af GPS kan man finde stederne. Foreningen har lagt skatte ud ved seværdigheder i Smørumovre, bl.a. ved Smørum gamle Skole, og Anni modtager ofte på mail tilkendegivelser af, hvor smuk Smørum gamle Skole er, så kendskabet til Smørumovre og foreningen bliver på denne måde bredt ud til mange.

I erindringsværkstedet har vi taget hul på Ledøjes historie på baggrund af Ejner Jørgensens omfattende erindringer om Ledøjes forretningsliv og mange virksomheder fra 1920-erne og fremefter. Femten mennesker med tilknytning til Ledøje deltog i de første møder, og der har været en livlig snak om livet i Ledøje dengang.

Forhåbentlig munder det ud i noget skriftligt. Hvis det bliver en succes, kan der efterfølgende arrangeres noget tilsvarende for at fastholde historien i andre områder af Ledøje-Smørum.

Tak

Knud Remi Christensen holder trofast åbent i Smørum gamle Skole den første søndag i måneden, og vores lille museum bliver besøgt af en del mennesker, der bliver meget overraskede over, hvor fint det er. En stor tak til Knud for det store arbejde, der også omfatter rundvisninger af skoleklasser og andre grupper.

Også stor tak til registrerings- og arbejdsgruppen, arkæologiregistreringen, de frivillige postuddelere, der sparer foreningen for store portoudgifter, bestyrelsesmedlemmer og alle andre, der støtter op om foreningen med frivilligt arbejde. Uden denne indsats kunne vores forening ikke fungere.

Som afslutning på foreningens tur i Frederiksberg Have med en meget vidende guide, Dagmar Kristensen, fik vi, som en slags bonus, adgang til Slotskirken.

Foto: Fredi Paludan Bentsen.

En stor tak til vore sponsorer, der gør det muligt at udgive Årsskrift 2010

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Buehøjgård Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Gartneriet Rosenlund v/Åge Jacobsen, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Lille Smørum Krydderurter, Skebjergvej 24, Lille Smørum

Murermester Brdr. Theisen, Rugvej 7, Smørumvang

Nordea A/S (Smørum afd.), Flodvej 75, Smørumcentret

Realmæglerne, Viggo Axelsen, Flodvej 73B, Smørumcentret

Restaurant Kongemosen, Kongemosen 1, Smørumnedre

Skorstensfejer René Tausø Bak

SKP, Tømrer- & Snedkerfirma, Tørveslettevej 5, Smørumnedre

Smørum VVS, Kirkevången 7, Smørumovre

